

Kehittämisaamista, tietoa
ja näkökulmia.

Päihdetilannekysely 2022

Raportti Päijät-Hämeen sekä Myrskylän ja Pukkilan kunnissa toteutetusta Päihdetilannekyselystä

Verson työpapereita
1/2022

Marraskuu 2022

Anne-Marie Haavisto

Ehkäisevän työn asiantuntija

Sosiaalialan osaamiskeskus
Verso -liikelaitos

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Aineiston kerääminen.....	3
3 Kyselyn vastaajat	4
4 Päihdetilanne Päijät-Hämeessä, Myrskylässä ja Pukkilassa	4
4.1 Puolet aikuisista on sitä mieltä, että päihteitä käytetään liikaa.....	5
4.2 Huolta on enemmän läheisistä kuin itsestä	5
4.3 Valtaosa havaitsee alaikäisten päihteidenkäyttöä	6
4.4 Päihteiden välittämistä alaikäisille havaitaan monissa eri paikoissa	8
4.5 Lasten hyvinvoinnista kannetaan huolta	8
4.6 Huumeiden ja muiden päihteiden julkinen käyttö horjuttaa turvallisuutta	9
5 Varhainen tunnistaminen ja tuki.....	10
5.1 Päihteidenkäytöstä ja pelaamisesta kysytään vastaanotoilla	10
5.2 Nuoret tietävät paremmin, mistä saa tietoa päihteistä ja tukea lopettamiseen	11
6 Kuntalaiset ehkäisevän työn tekijöinä.....	11
6.1 Omista lapsista ja läheisistä ja lähipiiristä voi huolehtia	11
6.2 Nuorten päihteidenkäyttöön tai alaikäisille välittämiseen voi puuttua.....	13
6.3 Nuorille voi opettaa taitoja tai tarjota tiloja ja tekemistä.....	14
6.4 Kuntalainen voi vaikuttaa ottamalla kantaa ja osallistumalla	15
6.5 Yhteisön toimintaan voi osallistua monella tavalla.....	16
7 Ehkäisevää työtä on tehtävä enemmän ja näkyvämmiin.....	17
7.1 Ehkäisevään työhön halutaan panostusta	17
7.2 Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisia	20
7.3 Päihteistä on puhuttava ja haitoista on annettava tietoa.....	21
7.4 Mielenterveys- ja päihdepalveluita kaivataan nuorille ja aikuisille.....	23
7.5 Ehkäisevä työ liittyy myös mainontaan ja myyntiin ja rahapelaamiseen	24
8 Lopuksi	25

1 Johdanto

Päijät-Hämeen kunnissa sekä Myrskylässä ja Pukkilassa toteutettiin 5.-25.9.2022 Päihdetilannekysely. Kysely toteutettiin toista kertaa. Edellisen kerran kuntalaiset vastasivat kyselyyn syksyllä 2019. Kysely toteutettiin Webropol-kyselynä ja useissa kunnissa tarjottiin mahdollisuus vastata myös paperikyselyyn. Vastaavanlaisia Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) esimerkkipohjan mukaisia päihdetilannekyselyjä toteutetaan ympäri Suomea.

Päihdetilannekysely on tarkoitettu kaikille kuntalaisille. Kyselyllä kartoitetaan asukkaiden näkemyksiä paikallisesta päihdetilanteesta viimeisen 12kk:n aikana ja kyselyn tuloksia voidaan hyödyntää alueen ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä. Kysymysten aiheena ovat alkoholi, nikotiinituotteet, rahapelit ja huumausaineet. Painopiste on erityisesti alaikäisten päihteiden käytössä. Vastaajat pääsevät kertomaan ajatuksiaan ja toivomuksiaan esimerkiksi päihdehaittojen vähentämisen keinoista. Kysely on hyvä tapa osallistaa alueen asukkaat Pakka-toimintaan (Paikallinen alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikka). Malli on käytössä Lahden kaupungissa.

Tuloksia tarkastellessa on huomioitava, etteivät ne kerro päihteitä käyttävien määrästä vaan siitä, miten hyvin ilmiöt näkyvät alueen ihmisille. Kuntakohtaisten tulosten tarkasteleminen kunnissa on tärkeää ja vertailua voi tehdä, jos vastausaktiivisuus on riittävän suuri. Tässä raportissa kerrotaan lähinnä koko alueen päihdetilanteesta. Nostoja kuntien eroista ei ole juurikaan tehty, koska vastaajaprofiilit ja aktiivisuus eivät ole olleet kaikilla kunnilla riittävän samanlaisia. Suurimpien kuntien suurempien vastausmäärien takia niissä näkyvät ilmiöt voivat dominoida koko alueen tuloksissa.

Raporttiin on lainattu kyselyyn saatuja avoimia vastauksia, joista täysi-ikäisten vastaajien kommenttien perään on merkitty tunniste (A) ja alle 18-vuotiaiden vastaajien kommenttien perään (N).

2 Aineiston kerääminen

Päihdetilannekyselyn tiedonkeruusta vastasi jokaisessa kunnassa ehkäisevän työn koordinaattori alueellisen ehkäisevän työn tukemana. Kyselylinkkiä jaettiin kuntien ja Päijät-Soten verkkosivuilla, sosiaalisen median kanavissa, erilaisissa tiedotteissa ja koulujen Wilma-järjestelmässä. QR-koodilla varustettuja mainoksia oli esillä kuntien toimipaikoissa ja Päijät-Soten asiakastyön pisteillä. Oppilaat ja opiskelijat vastasivat kyselyyn joissain oppilaitoksissa myös oppitunneilla. Muutamissa kunnissa tarjottiin mahdollisuus vastata paperiseen kyselyyn asiakaspisteillä sekä esimerkiksi senioritoiminnassa.

Täysi-ikäisten vastaajien kohdalla käytettiin THL:n kyselypohjaa. Nuorille tehtiin oma lyhyempi ja helpommin ymmärrettävä kysely, jonne alle 18-vuotiaat vastaajat ohjattiin pääkyselystä automaattisesti. Täysi-ikäisten kyselyssä oli kuusi taustakysymystä, 23 päihdetilanteeseen liittyvää monivalintakysymystä ja kaksi avointa kysymystä. Niissä pyydettiin kertomaan epäkohdista, joihin pitäisi kohdistaa haittoja ehkäiseviä toimia sekä siitä, mitä kuntalainen itse voisi haittojen ehkäisemiseksi tehdä. Nuorten kyselyssä oli neljä taustakysymystä, 13 päihdetilanteeseen liittyvää monivalintakysymystä ja yksi avoin kysymys siitä, mitä ja kenen kannattaisi tehdä, että lapset ja nuoret eivät alkaisi käyttää alkoholia, nuuskaa, tupakkaa tai huumeita.

Vastausten käsittelystä vastasi ehkäisevän työn asiantuntija Anne-Marie Haavisto Sosiaalialan osaamiskeskus Versosta ja Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeesta. Jokaiselle kunnalle tarjottiin materiaali oman kyselyraportin ja esitysten tekoon sekä apua avointen vastausten teemoitteluun. Kuntakohtaisten tulosten tarkasteleminen kunnissa onkin tärkeää, sillä suurimpien kuntien suurempien vastausmäärien takia niissä näkyvät ilmiöt voivat dominoida koko alueen tuloksissa.

3 Kyselyn vastaajat

Kyselyyn vastasi 6577 kuntalaista Päijät-Hämeestä, Myrskylästä ja Pukkilasta. Vastaajista 3744 oli täysi-ikäisiä ja 2833 alle 18-vuotiaita. Vastaajien määrä kasvoi molemmissa vastaajaryhmissä verrattuna vuoteen 2019, mutta kuntien vastaajamäärissä oli eroa. Osassa kunnista vastausaktiivisuus laski verrattuna vuoteen 2019 ja osassa nousi. Suhteessa kunnan asukaslukuun vastausaktiivisuus vaihteli Sysmän 8%:sta Asikkalan 1,1 %:n. Koko alueen vastausaktiivisuus oli 3,1 %.

	Täysi-ikäiset	Alle 18-vuotiaat	Yhteensä
Asikkala	85	5	90
Hartola	28	10	38
Heinola	249	151	400
Hollola	215	902	1117
Iitti	122	117	239
Kärkölä	88	165	253
Lahti	2333	1047	3380
Myrskylä	70	42	112
Orimattila	235	175	410
Padasjoki	38	78	116
Pukkila	71	34	105
Sysmä	199	92	291

Taulukko 1. Päihdetilannekyselyn vastaajat kunnittain

Alle 18-vuotiaista vastaajista 32 % oli alakouluikäisiä, 57 % yläkouluikäisiä ja loput muita nuoria. Vastaajista puolet oli tyttöjä. **Täysi-ikäisistä** vastaajista 53 % oli 31-45-vuotiaita ja 30 % oli 46-60-vuotiaita. 75 % vastaajista oli naisia, 67 % kokopäivätyössä ja 42 % työntekijöitä. Ylempiä ja alempia toimihenkilöitä vastaajista oli yhteensä 26 %. Eläkkeellä olevia ja opiskelijoita oli kumpiakin 7 %, osa-aikatyössä olevia puolestaan 9 %.

4 Päihdetilanne Päijät-Hämeessä, Myrskylässä ja Pukkilassa

Alueen päihdetilanne aiheuttaa asukkaissa huolta. Huolta on sekä liiallisesta päihteiden käytöstä ja rahapelailmisesta että niistä aiheutuvista haitoista. Täysi-ikäisten avoimissa vastauksissa mainittiin usein ahdistus, jota vastaajat tunsivat siitä, että näkyvä päihteidenkäyttö on lisääntynyt ja yksittäinen kuntalainen kokee itsensä usein neuvottomaksi siinä, miten tilannetta voisi parantaa. Tupakansavulle altistuminen, roskaaminen ja päihtyneiden ihmisten varominen koettiin haitoiksi. Varsinkin huumeidenkäytön näkyminen katukuvassa puhutti useiden kuntien vastaajia. Vastauksissa vaihtelivat järkytyksen ilmaukset ja huoli huumeita käyttävien voinnista ja lasten tulevaisuudesta, suuttumus rikollisuuden lisääntymisestä ja turvattomuudesta ja turhautuminen siihen, ettei asialle tehdä tarpeeksi. On huomioitava, että isompien paikkakuntien isommat vastaajamäärät vaikuttavat siihen, mitkä ilmiöt nousevat suurimmiksi myös alueellisissa tuloksissa. Huumeet ja niitä näkyvästi käyttävät ihmiset korostuvat vastauksissa erityisesti kaupungeissa.

Täysi-ikäiset vastaajat kantoivat huolta erityisesti lapsista ja nuorista. Avoimissa vastauksissa puhuttiin paljon lasten ja nuorten päihteidenkäytöstä, päihteidenkäytön näkemiselle altistumisesta ja päihteiden välittämisestä alaikäisille verkossa, sosiaalisen median sovelluksissa, kauppojen läheisyydessä, koulujen alueella ja vapaa-ajan viettopaikoissa.

Päihteidenkäytön koettiin vaikuttavan siihen, miten lasten ja nuorten uskalletaan antaa liikkua alueella. Turvatomiksi koettiin useassa kunnassa tiettyjen alueiden tai keskustan lisäksi usein myös koulujen pihat ja leikkipuitot niissä tapahtuvan käytön takia.

Huumeidenkäytön lisääntymisen pelättiin normalisoivan huumeidenkäyttöä lapsille ja nuorille ja viestivän heille siitä, ettei aikuisilla ole riittävästi keinoja puuttua siihen.

Tällä hetkellä keskustassa kävely on todella ahdistavaa monista aikuisista saati lapsista kun he näkevät ja kokevat että huumeet on täysin ok kun nämä saa esimerkiksi piikittää tai tehdä ostoja keskellä kaupungia. (A)

Kaupungissa katukuvassa näkyy selvää huumausainekauppaa ja sen annetaan näkyä. Ei ole riittävästi keinoja puuttua eikä auttaa tilanteissa olevia henkilöitä. Lapset ovat olleet vaarassa kyseisissä tilanteissa ja keinot edes heidän auttamiseen ovat puutteellisia ja liian hitaita. (A)

4.1 Puolet aikuisista on sitä mieltä, että päihteitä käytetään liikaa

Täysi-ikäisistä 54 % ja alle 18-vuotiaista 24 % on sitä mieltä, että asuinkunnassa käytetään liikaa alkoholia. Vain viidennes oli sitä mieltä, että humalajuomiseen ei suhtauduta liian vapaasti. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä ajatteli olevan liikaa 49 % täysi-ikäisistä ja 37 % alle 18-vuotiaista. Täysi-ikäisistä 43 % oli altistunut julkisella paikalla tupakansavulle, niin, että se oli haitannut.

Lisäksi kysyttiin muista päihteistä, eli lähinnä huumausaineista. 68 % täysi-ikäisistä vastasi, että muita päihteitä käytetään liikaa. Kuntien vastauksissa oli merkittäviä eroja. Valtaosa kunnista jäi selvästi alle alueen keskiarvon, kun taas Lahti ylitti sen selvästi. Nuorten kyselyssä kysymys oli tarkempi. 19 % alle 18-vuotiaista ajatteli kannabista käytettävän liikaa ja 12 % vastasi muita huumausaineita käytettävän liikaa. Nuorten osalta vastauksissa oli myös huomattavaa hajontaa. Lahti ja Orimattila ylittivät selvästi alueen keskiarvon.

4.2 Huolta on enemmän läheisistä kuin itsestä

Kyselyyn vastanneilla oli ollut viimeisen 12kk:n aikana vähemmän huolta omasta päihteidenkäytöstä ja pelaamisesta kuin läheisen. Nuorille suunnatussa kyselyssä läheiseksi tarkennettiin esim. äiti, isä, isovanhempi, muu läheinen sukulainen tai omat kaverit. Täysi-ikäisistä vastaajista 7 % oli ollut ollut huolissaan omasta alkoholinkäytöstä, 8 % tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä, 0,8 % huumausaineiden käytöstä ja 2 % rahapelaamisestaan. Alle 18-vuotiaista vastaajista 3 % oli ollut huolissaan omasta alkoholinkäytöstä, 4,5 % tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä, 2 % huumausaineiden käytöstä ja 2 % rahapelaamisesta. Täysi-ikäisten ja alle 18-vuotiaiden vastausten pieniä eroja voisi tarkastella suodattamalla tuloksia eri vastaajaryhmittäin. On mahdollista, että alle 18-vuotiaat vastaajat edustavat paremmin ikäryhmäänsä.

Läheisen alkoholinkäytöstä oli ollut huolissaan 34 %, tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä 25 %, huumausaineiden käytöstä 10 % ja rahapelaamisesta 9,5 % täysi-ikäisistä vastaajista. Nuorten osalta luvut olivat selvästi pienemmät. Läheisen alkoholinkäytöstä oli ollut huolissaan 12,5 %, tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä 18 %, huumausaineiden käytöstä 5,5 % ja rahapelaamisesta 3,6 % täysi-ikäisistä vastaajista. Mitä vanhempi nuori on, sitä useammin hän on huolissaan läheisen päihteiden käytöstä. Nuorten avoimissa vastauksissa oli lukuisia vastauksia, joissa nuoret ilmaisivat huolensa esimerkiksi vanhempansa tupakoinnista. Lisäksi useita mainintoja tuli siitä, etteivät aikuiset saisi juoda.

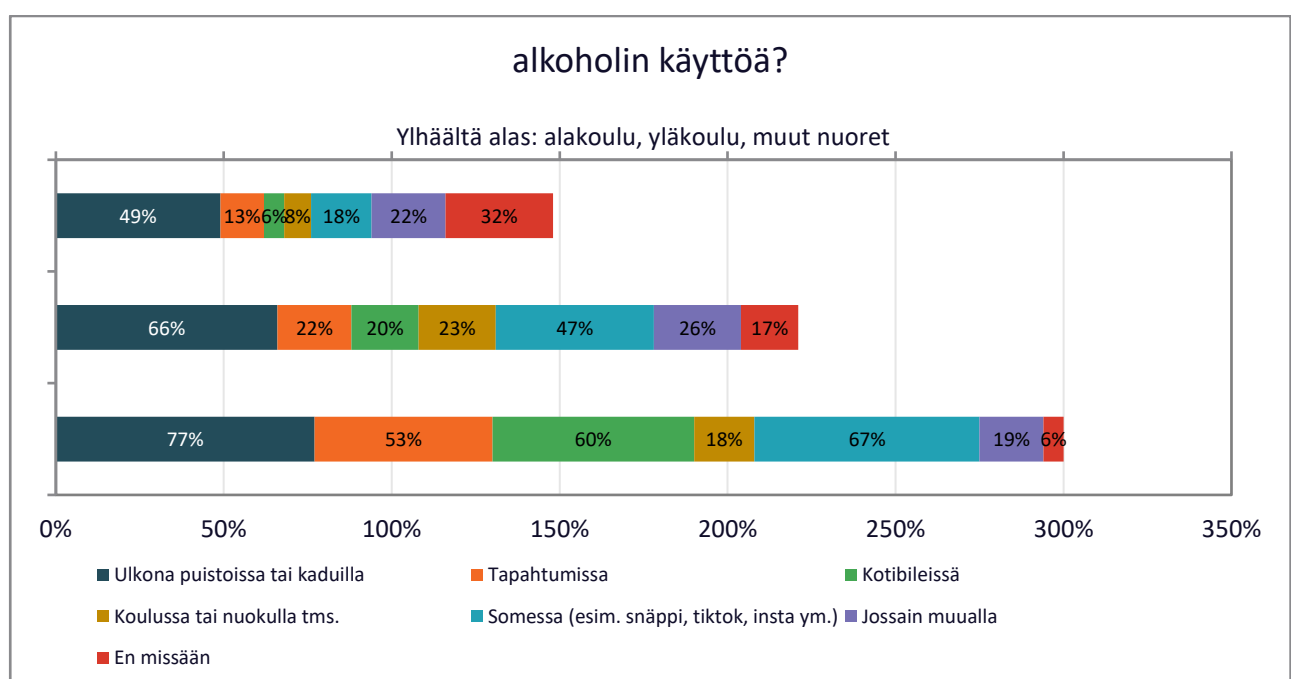
4.3 Valtaosa havaitsee alaikäisten päihteidenkäyttöä

Alaikäisten päihteidenkäytöstä kysyttiin nuorilta kahdella kysymyksellä, joiden vastaukset hiukan poikkesivat toisistaan. Ensin kysyttiin monivalintakysymyksenä, onko huomannut alaikäisten päihteidenkäyttöä ja sen jälkeen tuli kysymys, jossa sai valita missä sitä on nähnyt. Toinen kysymys saattoi konkretisoida asiaa nuorille ja auttaa palauttamaan mieleen mahdollisia tilanteita, joissa päihteidenkäyttöä oli nähty. Alaikäisten päihteidenkäyttöä ja tupakointia nähneiden nuorten määrä kasvoikin reilusti toisen kysymyksen kohdalla.

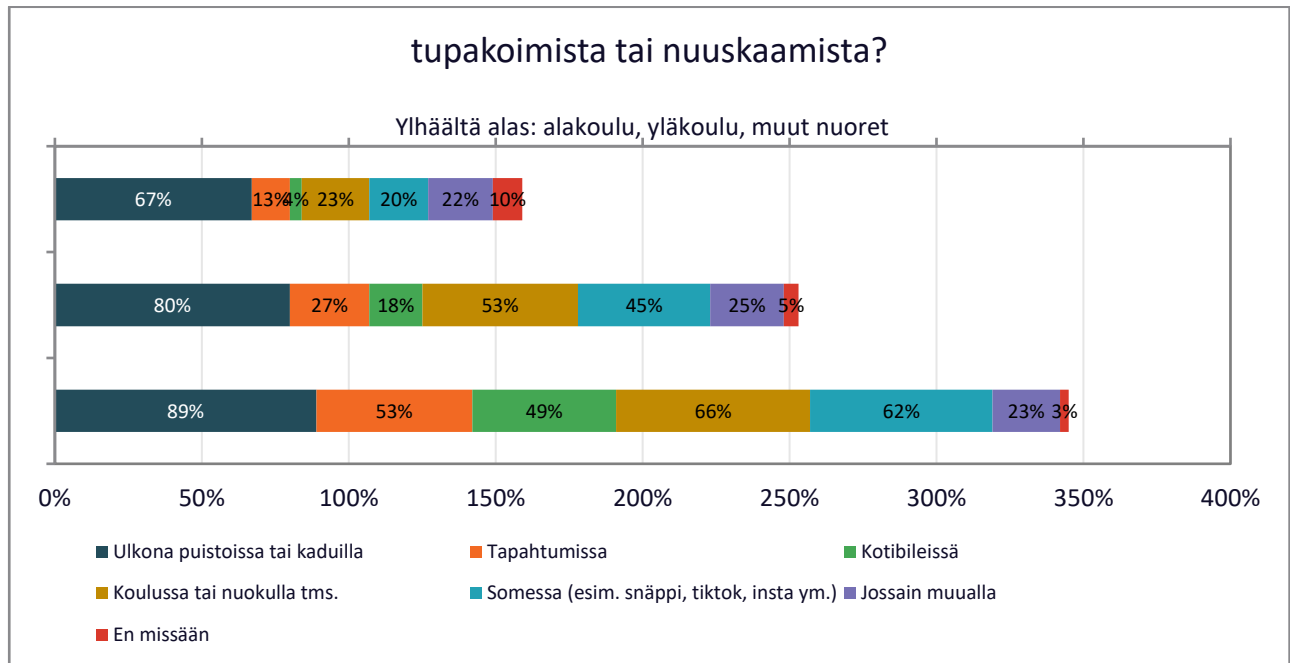
Aikuiset näkevät nuoria enemmän alaikäisten päihteidenkäyttöä, lukuun ottamatta nuuskaamista ja sähkötupakan käyttöä. Alaikäisten tupakointia on havainnut yli 80 % aikuisista ja yli 70 % nuorista. Nuuskaamista sen sijaan näkevät enemmän alaikäiset (yli 60 %), samoin kuin sähkösavukkeiden käyttöä (65 %) (toisessa kysymyksessä vain 6 % ei ollut nähnyt tupakointia tai nuuskaamista). Täysi-ikäisistä nuuskaamista oli havainnut puolet vastaajista ja sähkösavukkeen käyttöä vain 35,5 %. Avointen vastausten perusteella lapset ja nuoret käyttävät sekä nikotiinillista että nikotiinitonta sähkötupakkaa eli vapea. Sekä täysi-ikäisten että alle 18-vuotiaiden avoimissa vastauksissa kannettiin jonkun verran huolta vapettamisesta jo alakouluiässä ja vapen, tupakan ja nuuskan käytöstä ja välittämisestä esimerkiksi sosiaalisen median lisäksi myös koulussa.

Alaikäisten alkoholinkäyttöä oli havainnut n.70 % täysi-ikäisistä ja n.50 % alle 18-vuotiaista (toisessa kysymyksessä vain 19 % ei ollut nähnyt). Alle 18-vuotiaiden kannabiksen käyttöä oli nähnyt hiukan useammin täysi-ikäiset (18,5 %) ja muiden huumausaineiden käyttöä 19 %. Alle 18-vuotiaista kannabiksen käyttöä oli nähnyt 15,5 % ja muiden huumausaineiden käyttöä 12 % (toisessa kysymyksessä kannabiksen ja muiden huumeiden käyttöä ei ollut nähnyt 66 % vastaajista). Alaikäisten rahapelaamista oli havainnut 23 % kummatkin vastaajajoukosta.

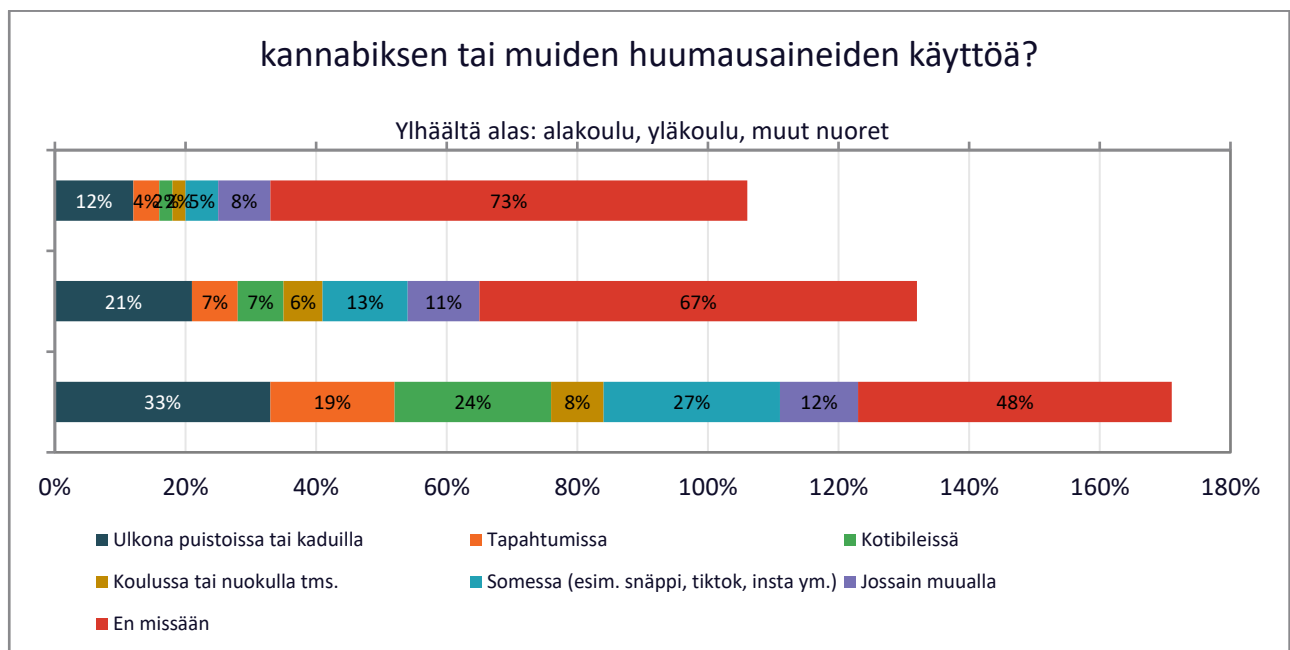
Nuoret näkevät oman kunnan alaikäisten päihteidenkäyttöä (alkoholi, tupakka ja nuuska sekä kannabis ja muut huumausaineet) eniten puistoissa ja kadulla. Seuraavaksi eniten alkoholin, kannabiksen ja muiden huumeiden käyttöä nähdään somessa. Tupakkatuotteiden käyttöä sen sijaan nähdään toiseksi eniten koulussa/nuorisotiloilla. Miltei yhtä moni nuori on nähnyt oman kunnan alkoholinkäyttöä koulussa/nuokulla kuin kotibileissä - tupakkatuotteiden käyttöä yli 2,5-kertainen määrä. Alla olevissa diagrammeissa (kuviot 1-3) näkyvät eri kouluasteilla olevien lasten ja nuorten vastaukset eriteltynä.

Kuvio 1. Missä nuoret ovat huomanneet oman kunnan alaikäisten alkoholinkäyttöä

Kuvio 2. Missä nuoret ovat huomanneet oman kunnan alaikäisten tupakoimista tai nuuskaamista

Kuvio 3. Missä nuoret ovat huomanneet oman kunnan alaikäisten kannabiksen tai muun huumausaineen käyttöä

Kyselyn mukaan lähempänä täysi-ikää olevat alle 18-vuotiaat kokevat nuorempia alaikäisiä useammin, että päihteitä käytetään liikaa. He myös huomaavat useammin alaikäisten päihteidenkäyttöä - kannabiksen käyttöä jopa moninkertaisesti enemmän. Iän lisääntyessä päihteidenkäytön huomaamisen osuus kasvaa bileissä ja tapahtumissa.

Täysi-ikäisiltä kuntalaisilta kysyttiin kunnassa havaituista epäkohdista, joihin tulisi kohdistaa haittoja ehkäiseviä toimia. 39 % avoimeen kysymykseen vastanneista toi esille huolensa lapsista ja nuorista. Huolenaiheita oli monenlaisia niiden yli 540 vastauksen joukossa, joissa kerrottiin lapsiin liittyvistä huolista. Vastajaat

kertoivat havaitsemastaan alaikäisten päihteidenkäytöstä, jopa alakouluikäisten. Lasten ja nuorten tupakoinnista, alkoholinkäytöstä ja huumeidenkäytöstä oltiin huolissaan.

Olen törmännyt useamman alaikäisen nuoren runsaaseen alkoholin käyttöön. Sekä oma nuori on kertonut että huumeita käytetään ja tarjotaan. (A)

Nuoret tupakoi ja pummii tupakkaa paljon. Kaikkialla pennut luuhaa pelikoneilla aina kun pystyy. (A)

4.4 Päihteiden välittämistä alaikäisille havaitaan monissa eri paikoissa

Nuoret näkevät aikuisia enemmän päihteiden välittämistä alaikäiselle. Aikuisista 31,5 % oli havainnut, että kunnassa välitettäisi alaikäiselle alkoholia ja savukkeita, sähkösavukkeita 13 % ja nuuskaa 27 %. Alle 18-vuotiaista alkoholin välittämistä oli havainnut 37,5 %, savukkeiden ja sähkösavukkeiden välittämistä 42 % ja nuuskan 37,5 %. Huumausaineiden välittämistä puolestaan olivat nähneet enemmän täysi-ikäiset (21,5 %), kun alle 18-vuotiaiden kohdalla luku oli 14,5 %. Kyselystä ilmenee, että mitä vanhempi nuori on, sitä useammin hän on huomannut päihteen välittämistä alaikäiselle, erityisesti alkoholin ja huumausaineiden.

Täysi-ikäisistä 9 % kertoi avoimessa kysymyksessä alaikäisille välittämiseen liittyvistä havainnoistaan. Myös nuorten vastauksissa näkyi vahvasti huoli alaikäisille välittämisestä. Vastauksissa mainittiin useita välityspaikkoja eri kunnissa: kauppojen liepeitä, asuinalueita, kouluja, tiettyjä taloja, sosiaalisen median sovelluksia (esim. whatsapp, snapchat ja tiktok), keskusta-alueita ja esimerkiksi noutopaikkoja autoista. Alaikäiset saavat kyselyn tulosten mukaan päihteitä ikäisiltään välittäjiltä, vanhemmiltaan sekä täysi-ikäisiltä hakijoilta ja myyjiltä. Huolta oli myös lasten pyörimisestä torialueilla olevissa päihteitä käyttävien ihmisten ryhmissä, joissa päihteitä liikkuu. Välittämisestä oli kuultu esimerkiksi omilta lapsilta ja sitä oli nähty päivittäinkin parkkipaikoilla ja kauppojen liepeillä. Eräiden vastaajien mukaan

Nuoret kertovat, että aina löytyy joku 18 täyttänyt, joka välittää alaikäisillekin tupakkaa ja alkoholia, jos haluavat päihteitä ostaa. Myös huumeita saa ilman muuta, ja päihteiden välittäjiä saattaa pyöriä joskus jopa leikkipuistoissa ja koulujen piha-alueiden liepeillä. (A)

Kiinnittäisin huomiota nuorten päihteiden käyttöön. Päihteiden saatavuus alaikäisilläkin on helppoa - tilaus tehdään mm. Snapchatissä ja tupakka- ja alkoholituotteet toimitetaan ilmoitettuun paikkaan autolla/mopolla. Kaupat hoitavat hyvin valvontavelvoitteensa, joten siltä osin asia on kunnossa. (A)

4.5 Lasten hyvinvoinnista kannetaan huolta

Nuorten vointiin liittyen oli vastauksissa erilaisia kommentteja niin aikuisilta kuin nuorilta. Nuorten mielen-terveys, koulupaineet, kotiin liittyvät ongelmat ja kiusaaminen saivat mainintoja. Monet vastaajat kertoivat nähneensä sekavia nuoria, aivan väärässä tai yömyöhään kaduilla liikkuvia lapsia.

Päihteiden käyttö selkeästi lisääntynyt varsinkin nuorten keskuudessa (alkoholi ja huumeet). Uusi päihteiden käyttäjien sukupolvi ilmaantunut katukuvaan ja vanhat ovat heidän ohjaajiaan ja välittäjiään. (A)

Surullisin näky on sekavat nuoret (tytöt) "setämiesten" seurassa, niitä liikkuu täällä jossa asumme. Kunpa edes nuoria voitaisiin vielä auttaa. (A)

Päivystykseen tulee ihan liikaa alaikäisiä päihtyneenä ja lääke yliannostuksia ottaneensa. (A)

Pelottaa, että oma nuori ajautuu sille tielle. Etenkin keskustan alue kaipaisi toimia. (A)

Nuorten huono olo ja perheiden kireys purkautuvat väkivaltana sekä huumeiden käyttönä ja itsensä vahingoittamisessa. 9kk jono on aivan liikaa ja siinä jokainen ehtii tehdä itsemurhan tai ottaa yliannostuksen. (N)

Mielestäni nikotiinin käyttö johtuu huonoista ihmissuhteista tai kiusaamisesta, joten mielestäni nuoreja pitäisi auttaa tässä tilanteessa aina ja hänen kannattaisi puhua tästä asiasta (N)

Vastaajia huolettivat myös lasten ja nuorten kotiolot ja mahdollisuudet saada tietoa, tukea ja kasvattamista vanhemmilta. Vanhempien roolia ehkäisyssä toivat esille alle 18-vuotiaatkin vastaajat. Monia vastaajia mietittivät myös epäkohdat vanhemmuudessa.

Jotkut vanhemmat välittävät (ainakin) alkoholia lapsilleen ja näiden kavereille. Samaiset vanhemmat eivät ole kiinnostuneita lastensa tavoista viettää aikaa poissa kotoa. Voisiko joku puuttua tähän ja tukea näitä nuoria ja vanhempiakin vastuullisessa vanhemmuudessa. (A)
*vanhenpien pitäisi olla kunnon vanhempia.ei tehdä lasta elämään h*lvettiä kiitos. (N)*

Kun kaupan kassajonossa katsoo, paljonko ihmiset ostavat olutta vaikkapa maanantaiaamuna, voi vain epäillä, että ongelmaa on. Lapset ja nuoret kärsivät vanhempiensa päihteidenkäytöstä, joten näkisin, että aggressiivinen valistustyö neuvoloissa olisi hyvin tärkeää. (A)
Moni nuori kokee olonsa kotona ulosjätetyksi tai syrjityksi monien syiden takia, joka saa nuoren tuntemaan negatiivisia tunteita jolloin nuori voi helposti jäädä koukkuun esim tupakan käyttöön (N)

Työskentelen koulussa, ja olen huolestunut erityisesti yläkouluikäisten päihdemyönteisyydestä kunnassani. Nuorten päihdemyönteisyys juontaa varmasti osalla juurensa päihdemyönteisiin koteihin. (A)
Vanhempien pitää puhua heidän kanssa ja aika moni ottaa vanhemmiltaan mallia (N)

Olen myös miettinyt nuorten päihteitä ja miten sitä ongelmaa ei saada kuriin. Eikö käyttäjien vanhemmille saada tietoa omasta lapsesta vai eikö he välitä. Ikävää on että tapa leviää kun teoista ei tule seuraamuksia. (A)
Enemmän valvontaa ja tiukemmin säännöt. Pitkälti ongelmat johtuvat vastuuttomia aikuisista. (N)

4.6 Huumeiden ja muiden päihteiden julkinen käyttö horjuttaa turvallisuutta

Sen lisäksi, että epäkohtina mainittiin paljon lapsiin ja nuoriin liittyviä asioita, mainintoja tuli paljon päihteidenkäyttöön ja päihteitä käyttäviin ihmisiin liittyen (23 %) ja erityisesti huumeisiin ja huumeita käyttäviin ihmisiin liittyen (28 %). Päihdekaupasta kerrottiin 14 %:sta avoimista vastauksista. Häiriöistä ja peloista kertoi 8 % vastaajista ja päihtyneenä ajaminen tai päihtyneelle myynti huolestuttivat 3 %:a vastaajista. Päihtyneenä ajaminen näkyi enemmän pienemmissä kunnissa ja kaupungeissa asuvien vastauksissa. Huumausaineisiin liittyvät huolet näkyivät lähes joka kunnassa, mutta vahvimmin kuitenkin Lahdessa.

Täysi-ikäisistä 43 % on pelännyt julkisella paikalla kohtaamaansa päihtynyttä ja 19 % kokenut ahdistelua tai kiusaamista. Alle 18-vuotiaista 72 % on nähnyt kodin ulkopuolella päihtyneen ja heistä 16,8 % on pelottanut ja 9,5 % on kokenut ahdistelua tai kiusaamista. Mitä vanhempi nuori on, sitä useammin hän on nähnyt päihtyneen ja tullut päihtyneen kiusaamaksi tai ahdistelemaksi. Yläkoululaisia oli pelottanut vähiten.

Perhepuiston alueella liikkuvat päihteidenkäyttäjät. Viiltelyä ja itsensä piikittämistä, pelottavaa käytöstä. Lapsia on järkyttänyt tällaisen näkeminen. (A)

Pelottavinta on huumausaineiden vaikutusten alaisena autoilevat ja kaahavat kuljettajat, jotka toistuvasti aiheuttavat vaaratilanteita. (A)

Kauppaan ei uskalla mennä lyhintä reittiä koska juopot huutelevat ja riehuvat. Lapset ovat nähneet jopa yhdyntää ja pahoinpitelyä tahtomattaan. (A)

Keskustassa ja kauppakeskuksissa pyörivät narkomaanit käyttäytyvät häiritsevästi ja pelottavasti, minkä vuoksi en halua päästää lapsiani keskustaan ja vaikuttaa esim. siihen, haluanko lasten menevän keskustan kouluihin. (A)

S-marketin edessä liikkuu hyvin paljon huumeiden käyttäjiä ja siellä myös välitetään huumeita. (A)

Se mitä huumeisiin on sanottavaa niin täällä huumeet ovat lisääntyneet aivan älyttömästi, myös rikollisuus sen myötä. Tämä ei varsinkaan yöaikaan ole enää turvallinen kaupunki. (A)

Varkaudet liittyvät usein huumausainekäyttäjiin ja nämä lisääntyneet (A)

Kaupungin keskustassa käydään näkyvästi päihdekauppaa. Toisinaan neuloja ja ruiskuja löytyy leikki-puistoista. Ei tunnu turvallisesta päästää alakoululaista ulos yksin. (A)

Huumekauppaa julkisilla paikoilla, näkyvästi. Nuoria kuollut useita huumeisiin viime vuosina. (A)

5 Varhainen tunnistaminen ja tuki

Päihteistä ja rahapelaamisesta puhuminen ja niistä avoimesti kysyminen ovat huolestuttaviin tilanteisiin puuttumisen lisäksi keinoja päästä auttamisessa alkuun. Päihteidenkäytöstä ja pelaamisesta kysytään terveydenhuollon vastaanotoilla edelleen liian vähän, vaikka aktiivista kehittämistyötä tehdäänkin koko ajan. Nuorten osalta tilanne on selvästi parempi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tarkastusten ansiosta, mutta päihteet on otettava puheeksi yhä varhemmin. Mitä vanhempi nuori on, sitä useammin häneltä on kysytty alkoholista ja tupakatuotteista, pelaamisesta ja huumeista, hän tietää tupakasta ja muista päihteistä ja mistä saa tukea päihteisiin liittyen. Alakouluikäisillä on kuitenkin eniten tietoa siitä, mistä saa tukea, jos on läheisestä huoli.

5.1 Päihteidenkäytöstä ja pelaamisesta kysytään vastaanotoilla

Täysi-ikäisistä 44,5 %:lta oli kysytty alkoholinkäytöstä, 46 %:lta tupakoinnista, 29,5 %:lta huumausaineiden käytöstä ja 5 %:lta rahapelaamisesta. Alle 18-vuotiailta 48 %:lta oli kysytty onko joskus käyttänyt alkoholia, 49 %:lta onko tupakoinut tai nuuskannut, 31 %:lta onko kokeillut/käyttänyt huumeita ja 16 %:lta onko pelannut rahapelejä. Prosenttiosuuden ollessa verrattain alhainen, nuorten osalta tilannetta piti tarkastella vielä erikseen ala- ja yläkoululaisten osalta. Yläkoululaisista päihteidenkäytöstä oli kysytty n.60 %:lta vastajista.

Terveyskeskuksissa hoitajan/lääkärin vastaanotolla tulisi kysyä kaikilta päihteiden käytöstä ja ohjata hoitoon/tarjota tukea tarvittaessa. (A)

Alkoholiongelmien tulisi tunnistaa paremmin myös työssä käyvien kohdalla. Moni riippuvainen käy normaalisti töissä mutta voi huonosti. (A)

5.2 Nuoret tietävät paremmin, mistä saa tietoa päihteistä ja tukea lopettamiseen

Alle 18-vuotiaista 64 % kertoi tietävänsä, mistä saa tietoa alkoholista, tupakasta ja nuuskasta ja 55 % kertoi tietävänsä, mistä saa tietoa kannabiksesta, muista huumeista ja rahapelaamisesta. Myös tukeen liittyvä tietous oli nuorilla parempaa kuin aikuisilla. Alle 18-vuotiaista 60 % kertoi tietävänsä, mistä saa tukea siihen, ettei käyttäisi alkoholia, 59,5 % ettei nuuskaisi/tupakoisi, 57 % ettei käyttäisi huumeita ja 55,5 % ettei pelaisi rahapelejä. Eniten (62 %) nuorilla oli tietoa siitä, mistä saa tukea, jos on huoli läheisestä. Kyselyssä ei kysytty sitä, mistä tietoa tai tukea ajateltiin saatavan, mutta nuorten kyselyssä oli kysymyksen yhteydessä mainittu esimerkkejä nuorten parissa työskentelevistä ammattilaisista.

Täysi-ikäisistä 5 % kertoi saaneensa neuvontaa liittyen alkoholinkäyttöön, 6,5 % tupakointiin, 2 % huumausaineiden käyttöön ja 1,2 % rahapelaamiseen liittyen. Saatua neuvontaa edeltää luonnollisesti asioista kysyminen ja esimerkiksi alkoholin riskikäytön tunnistaminen. Vastaajista 25 % oli sitä mieltä, että kunnasta saa helposti tietoa alkoholin käytön vähentämisestä/lopettamisesta ja vain 10 % koki, että kunnassa saa helposti tukea päihteidenkäytön vähentämiseen/lopettamiseen. Pelaamisen ja huumeidenkäytön vähentämisestä/lopettamisesta tietoa koettiin olevan vähemmän tarjolla. Vain 13-15 % vastaajista koki, että niistä saa kunnassa tietoa. Toki on huomioitava se, ettei kyselyssä kysytty sitä, onko tietoa tai tukea koitettu hakea.

6 Kuntalaiset ehkäisevän työn tekijöinä

Kuntalaisilla ei ole useinkaan tietoa tai keinoja siihen, miten voisi vaikuttaa päihdehaittoihin. 1374 täysi-ikäistä vastaajaa kertoi kyselyssä havaitsemistaan epäkohdista, joihin pitäisi kohdistaa haittoja ehkäiseviä toimia. 30 % vastaajista kertoi, etteivät joko tiedä miten voisivat osallistua tai eivät uskalla tai koe sitä asiakseen. Alle 18-vuotialta kysyttiin avoimena kysymyksenä siitä, mitä ja kenen pitäisi tehdä, etteivät lapset ja nuoret käyttäisi päihteitä. Vastauksissa oli hiukan eroa riippuen siitä, oliko vastaaja alakoululainen, yläkoululainen vai joku muu (oletettavasti vanhempi) nuori. Vastauksia saatiin yli 2000. Yläkouluikäisistä 34 % vastasi, ettei tiedä, alakoululaisista ja muista nuorista kummastakin 14 % vastasi, ettei tiedä. Sen lisäksi 3 % alakoululaisten, 8 % yläkoululaisten ja 5 % muiden nuorten vastauksista oli erilaisia hymiöitä, lausahduksia ja sanoja (osa provosoiviakin) ja erilaisia mielipiteitä.

en tiedä mutta huolestuttaa niin monen nuorten päihteiden käyttö (N)

Se niiden oma ongelma mua ei vois vähempää kiinnostaa niiden terveys (N)

Antaa niiden käyttää, mutta maltillisesti (N)

mitä vitun välii jos joku käyttää mitää (N)

Avoimissa vastauksissa nousivat esiin kuitenkin lasten ja nuorten ajatukset siitä, että vanhempien pitäisi pitää huolta ja kasvattaa sekä aikuisten puuttua käyttöön ja välittämiseen ja auttaa. He kertoivat paljon myös siitä, millaisia taitoja nuorella itsellään pitäisi olla ja miten yllyttämiseen voisi suhtautua. Täysi-ikäisten vastauksissa korostui omista lapsista ja läheisistä sekä lähipiiristä huolehtiminen, käyttöön ja välittämiseen puuttuminen ja siitä ilmoittaminen sekä erilainen osallistuminen ja vaikuttaminen. Moni kertoi osallistuvansa haittojen ehkäisyyn myös omassa työssään.

6.1 Omista lapsista ja läheisistä ja lähipiiristä voi huolehtia

Täysi-ikäisistä vastaajista 20 % ajatteli, että parhaiten he voivat osallistua päihdehaittojen vähentämiseen huolehtimalla omista lapsista ja läheisistä sekä lähipiiristä. Monissa vastauksissa mainittiin omien lasten lisäksi lasten kaverit ja yhteistyö heidän vanhempiansa kanssa. Muutamia mainintoja tuli myös työkavereiden

ja omien aikuisten läheisten tilanteissa auttaminen. Myös nuorten vastauksissa vanhempien haluttiin pitävän lapsistaan huolta: juttelevan heidän kanssaan sekä kasvattavan ja rajaavan heitä.

Kasvattaa omat lapset niin hyvin kun mahdollista ja puuttua tilanteisiin tarvittaessa. En osta enkä myy alkoholia alaikäisille ja verkostot muiden vanhempien kanssa. (A)

Jokainen voi omalla, kohtuullisella päihteidenkäytöllä antaa esimerkin hyvästä elämästä omalle lähi- ja vaikutuspiirilleen. Asenne, ja se miten päihteistä puhuu, vaikuttavat lapseen ja nuoriin, joissa on tulevaisuus. (A)

Pyrin omassa kasvatustehtävässäni riittävän hyvään vanhemmuuteen. Olen kiinnostunut lapseni ja hänen kavereidensa tekemisistä ja keskustelen heidän kanssaan avoimesti myös päihteiden käytöstä. Teen yhteistyötä kavereiden vanhempien kanssa, sovin pelisäännöistä ja huolehdin, että niitä myös noudatetaan. Kaverit ovat tervetulleita kyläilemään ja viettämään aikaa meillä. (A)

Läheisten osalta puuttuminen varhain sekä hoitoonohjauksen tuki ja keskusteluapu voisi olla ensisijaisia keinoja joihin voisin itse vaikuttaa. (A)

Alakouluikäisistä 15 %, yläkouluikäisistä 13 % ja muista nuorista vastaajista 14 % kertoivat asioista, joita vanhempien pitäisi tehdä. Vastauksissa oli paljon konkreettisia neuvoja, jotka liittyivät lapsista huolehtimiseen, rajojen asettamiseen, juttelemiseen ja kasvattamiseen. Vanhempien toivottiin olevan esimerkkeinä lapsille, valvovan netin ja rahojen käyttöä sekä kaveriporukoita ja paikkoja, joissa aikaa vietetään. Lisäksi vanhempien haluttiin vahtivan, etteivät nuoret varasta kotoa päihteitä. Nuorten haluttiin myös saavan vanhempien aikaa, läsnäoloa ja huomiota.

Vanhemmat tai läheiset eivät joisi, koska se näyttää huonoa esimerkkiä. (N)

Aikuisen tai vanhempien nuorien esimerkki johtaa usein päihteiden käyttöön, en tiedä miten tämän voisi estää. (N)

vanhempien pitäisi lopettaa niiden käyttö myös (N)

useitten vanhempien olisi aika puuttua nuorten päihteitten käyttöön. (N)

no varmaa pitäisi kattoo puhelimet että ei osta mitää (N)

Vanhempien pitäisi tarkkailla mitä lapsi tekee netissä. (N)

Vanhempien tulisi valvoa lastensa rahan käyttöä (N)

Ei anna nuorille 20 euroa joka perjantai "syömiseen" (N)

Se auttaisi, että rupeaisivat valvomaan lasten menoa. (N)

Ehkä että vanhemmat kyselesivät lapsiltaan asioista ja että kodeissa juteltaisiin päihteistä yms (N)

vanhempien pitäisi enemmän ottaa selvää missä porukoissa lapset liikkuvat ja tekevät vapaa-ajalla (N)

Se näkee mitä lapsen ympärillä tapahtuu ja kuulee mitä lapsen ympärillä kuuluu. (N)

Aikuisten pitäisi paremmin vahtia mitä esimerkiksi koulun läheisillä alueilla tapahtuu (N)

Vanhempien ei pitäisi myydä (N)

ensinnäkin vanhempien pitäisi olla varovaisempia ettei lapset saa heiltä varastettua nuuskaa/tupakkaa (N)

vanhempien, nuoret eivät saisi päihteitä jos ei niitä niille ostettaisi tai pidettäisi näkyvillä varastamista varten (N)

Vanhemmat pitäisi olla kivoja lapsille tai pyytää apua jos he ei osavat olla hyvä isä/ äiti. (N)

Viettämällä aikaa lastensa kanssa on "harhautus" kaikesta alkoholista (N)

Emmä tiä antaa niille huomioo kotona ettei ala hankkii huomioo päihtyneilt papoilta (N)

Toivoisin että vanhemmat olisi hankkeessa yhtenä rintamana, ja reagoitaisiin ilmoittamalla jokaisesta havaitusta alaikäisestä. (A)

Asiaan pitäisi puuttua, silleen, että jos näkee että joku käyttää päihteitä niin ilmoittaa asiasta vanhemmalle. (N)

6.2 Nuorten päihteidenkäyttöön tai alaikäisille välittämiseen voi puuttua

Sen lisäksi, että vanhemmat voivat pitää huolta lapsistaan ja ihmiset yleisesti läheisistään, mainintoja saivat Poliisille, hälytyskeskukseen, koululle, isännöitsijälle tai kaupalle ilmoittaminen (12 %), näkemäänsä puuttuminen tai puheeksi ottaminen (8 %) ja esimerkkinä oleminen (8 %). Puuttua voi monella tavalla. Eräs vastaaja kuvasi sitä kansalaisvelvoitteen tekemiseksi, sillä tavalla, mihin omat tiedot ja taidot riittävät.

Ottaa vaikka ajoneuvon rekisteritunnuksen ylös ja ilmoittaa poliisin vihjekanavia myöten asiasta. Voi ilmoittaa asiasta hätäkeskukseen. He voivat sitten itse päättää jakavatko tiedot millä tavoin poliisille eteenpäin. (A)

Olen vartijoille kaupoissa kertonut jos näen alkoholia/tupakkaa välitettävän alaikäisille. (A)

*Jos kuulen muiden nuorten kokeiluista, ottamalla yhteyttä kouluun(A)
Ilmoittamalla esimerkiksi havaitsemastani nuorten päihteidenkäytöstä kunnan nuorisotyöntekijöille. (A)*

Sanon myyjälle, jos huomaan että alkoholia myydään alaikäiselle tai päihtyneille. Olen myös lähettänyt viestejä kaupan asiakaspalautteeseen, kun olen huomannut tämän. (A)

Ilmoitan eteenpäin, jos näen, että alaikäiselle välitetään tuotteita. Huolehdin että nuori saa apua jos hän on huonossa kunnossa. Näytän itse esimerkkiä. (A)

Voin ainakin keskustella lasten ja nuorten kanssa asioista kotona ja seurata heidän ja ystävien, kavereiden käyttäytymistä ja asennetta päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttöön. Jos ongelmia ilmenee voin puuttua siihen. Tärkeää on olla kiinnostunut näistäkin asioista nuoren elämässä. (A)

Ainakin tiedostaa/ tunnistaa oma päihteiden ja läheisten päihteiden käyttö. Hakea itse apua tai ohjata / tukea läheisiä päihteettömyyteen(A)

Aikuisten avointen kysymysten vastauksissa tuli esille myös neuvottomuuden ja turhautumisen tunteita. Vastajilla oli halua toimia päihdehaittojen ehkäisemiseksi ilmoittamalla niistä viranomaisille. Monilla oli koke-musta siitä, että ilmoittaminen ei johtanut toimiin ja epävarmuutta siitä, onko ilmoittamisesta hyötyä. Useissa vastauksissa kerrottiin myös siitä, että havainnoista ei edes uskalleta ilmoittaa, tai että asialle ei voida tehdä mitään.

Soitan em. tilanteessa hätäkeskukseen, mutta poliisi ei ole ikinä paikkakunnalla. Tuntuu turhauttavalta että minun pitäisi mennä ottamaan avaimet pois ko. henkilöltä kun hän autoilee humalassa. (A)

Olen miettinyt, että pitäisikö sitä aina soittaa poliisi, kun näihin törmää? (A)

Pakko kai se on alkaa tekemään lastensuojelu ilmoituksia, en vaan tiedä onko niistä apua kun pitää tehdä nimettömänä suojellakseen itseään. Otetaanko ne tosissaan siinä tapauksessa. (A)

Olen yrittänyt näistä ilmoittaa poliisille mutta eipä ole kiinnostanut. Ei heitä kiinnosta edes se että tiedän 100 varmasti että naapuri myy varastettua tavaraa sekä huumeita. (A)

Ongelma nuuskan suhteen on se, että vanhempi ostaa lapselleen myytävät nuuskat. Lapsi nuori myy ja saa pitää rahat. Yhdessä perheessä kerättiin näin moporahat. Eli miten asiaan puututaan kun se on aikuisten mielestä ok? (A)

Jollain on kannabisviljelmät ämpärissä ikkunassa ja täällä ajatellaan, ettei asialle voi tehdä mitään, kukaan ei uskalla puuttua. (A)

20 % alakoululaisista, 6 % yläkoululaisista ja 8 % muista nuorista olivat sitä mieltä, että myytiin ja hankkimiseen, alaikäiselle välittämiseen ja ikärajavalvontaan pitäisi vaikuttaa. Nuoret halusivat toimia niin vanhemmilta kuin aikuisilta yleisesti. Poliisiin ja kouluun liittyvät huomiot ovat luvussa 7.1.

Katsella tarkemmin some kanavia!! Jotkut tuttuni myyvät esim. sähkötupakkaa snapchatissä! Yök! (N)

Snäpin kautta myydään kaikkea ala ikäisille. Sitä kautta ystäväni ovat hommanneet alkoholia yms, joten pitäisi jotenkin rajoittaa somen kautta ala ikäisille myyminen. (N)

Vanhempien pitäisi pitää alkoholit, nuuskat, tupakat ja huumeet poissa lasten ulottuvilta että he eivät saisi otettua tai varastettua niitä ollenkaan. (N)

Se on jokaisen oma päätös. Sitä on lähes mahdotonta rajoittaa sillä hakijoita on tosi helppo löytää (N)

6.3 Nuorille voi opettaa taitoja tai tarjota tiloja ja tekemistä

Aikuisia huolettivat nuorten porukat, joissa päihteidenkäyttöön saatetaan yllyttää tai tulla houkutus. Yllyttämisestä ja kaveripiirin merkityksestä puhuivat paljon myös nuoret. Nuorten vastauksissa oli lukuisia neuvoja siihen, miten voi toimia, jos omat kaverit alkavat käyttää.

Nuorten ”jengiin” pääsy näyttää joskus edellyttävän alkoholi-/tupakkakokeiluja. Koulujen pihilla iltaisin ja viikonloppuisin nämä asiat näkyvät. (A)

yrittää olla poissa jengeistä missä niitä pyörii ja jos on niin että olet jengissä ja on esim riski että sinut hakataan, sano että on muuta tekemistä esim treenit (N)

Päihtyneet isot nuorisoporukat, tai isossa porukassa osa päihtyneenä, keksivät huonoja ideoita henkensä kaupalla. (A)

Jotain muuta tekemistä täällä persereijässä ei ole muuta tekemistä kuin käyttää päihteitä ja sitten vittu mietitään miksi päihteitä käytetään (N)

Nuorten vinkit tilanteisiin, joissa päihteidenkäyttöön tai kokeiluun voidaan houkutella:

Tekemistä ja paikkoja nuorille

- Että kaupungilla olisi enemmän tehtävää niin ei olisi tylsempää eikä saisi niin paljon ideoita.
- Aloittaa jokin harrastus niin siihen harrastukseen menisi kaikki aika eikä mihinkään päihteisiin
- Nuoret saattavat juoda paineen alla ja myös jos vapaa ajalla ei ole muuta tekemistä eli enemmän tekemistä vapaa ajalle ja uusia paikkoja missä olla

Tee hyviä valintoja

- ei rupeisi esittää kovaa ihmistä
- etisisi jotain parempaan tekemistä
- ite pitäisi miettiä että onko tämä vörttiä.
- Ei yritettäis yllyttää muita päihteiden käyttöön

Pysy pois seurasta, jossa käytetään

- yrittä olla poissa jengeistä missä niitä pyörii ja jos on niin että olet jengissä ja on esim riski että sinut hakataan, sano että on muuta tekemistä esim treenit
- Jos kaveri porukkasi alkaa käyttämään päihteitä ja pyytää sinuakin käyttämään niin kannattaa kieltäytyä tai vaihtaa kaveriporukkaa

Sano ei, vaikka yllytettäisi

- jos, vaikka yllytetään tekemään jotain yrittää aina sanoa vastaan.
- sanoo rohkeasti ei jos joku tarjoo tai ymmärtää heti alussa että ei kannata edes yrittää
- Jos kaverit kysyisi että kannattaako testata niin estä häntä, koska jos yksi tulee riippuvaiseksi niin se voi levitä aika äkkiä kun seuraava vain kokeilee ja sitten huomaakin että se oli kivaa ja alkaa käyttää sitä.
- Vaikka muut kaverit käyttäisi niin voi itse kieltäytyä, vaikka kaikki muut kokeilisivat. Aina on hyvä sanoa ei.

Kerro aikuiselle, pyydä apua

- Sanoisin vanhemmilleni, ja he hoitaisivat asian loppuun.
- joku jos näkee aineiden käyttöä niin kerrotaisi jollekin
- Kertoa aikuiselle että kaverilla on ollut mielessä päihteiden käyttö
- jos sä tarvit apua niin menne pyytä apua rohkesti

Muita asioita

- Älä aloittaa käyttää tätä. Mutta jos näet, että joku käyttää sitä, yritä saada hänet luopumaan siitä ja kerro seurauksista.
- emmä tiiä vähän vaikee estää ketää ku niillä on oma elämä mut huolehin omasta.
- Puhua siitä miten välttää ihmisiä jotka yrittävät myydä päihteitä.

6.4 Kuntalainen voi vaikuttaa ottamalla kantaa ja osallistumalla

Täysi-ikäisistä vastaajista 8 % mainitsi vastauksessaan voivansa vaikuttaa veroja maksamalla, äänestämällä, kuntapolitiikassa, järjestössä tai vapaaehtoistyössä toimimalla ja kertomalla mielipiteensä sekä puhumalla asiasta paikoissa, joissa viettää aikaansa ja vastaamalla kyselyihin.

Olen mukana kuntapolitiikassa ja järjestötoiminnassa ja vaikutan sitä kautta. (A)

Voisin vaikka maksaa enemmän verorahoja siihen, että päihdetyötä tehtäisiin enemmän ja saataisiin se pois katukuvasta. Tällä hetkellä on turvatonta liikkua. Olen tehnyt myös vapaaehtoistyötä päihdetyön parissa ja voisin sitä jatkaa. (A)

Äänestämällä muuta puoluetta ja rikkomalla tai hävittämällä ne pötkylät ja "rouheet" roskikseen. Olisi tärkeää, että me iäkkäät voisimme asua turvallisesti mahd. lähellä palveluja, että emme joutuisi laitoshoitoon. (A)

Kunnan tasolla kuntavaaleissa äänestäminen kannattaa miettiä tarkkaan, toki tällä hetkellä yhteiskunta ja politiikan harjoittajat näyttävät erittäin haluttomina ratkoa näitä ongelmia ainoalla korjaavalla toimella eli lisärahoituksella ja lisähenkilöstöllä. (A)

*Tuomalla esiin mielipiteeni, että sellainen ei ole ok ja vaatia päätöksiä asian poiskittämiseksi. (A)
Vaatimalla lisää resursseja ehkäisevään työhön. Haastamalla päättäjiä jalkautumaan ja näkemään ongelmat. (A)*

Täyttämällä tämän kyselyn, toivottavasti? (A)

Minun on vaikea ymmärtää, ettei asioista saisi puhua tai että niihin ainoana puuttumisena esitetään huumeidenkäyttöhuoneita tai kannabiksen laillistamista. (A)

6.5 Yhteisön toimintaan voi osallistua monella tavalla

Iso osa vastauksista käsitteli asioita, joihin vastaajat ajattelivat voivansa tulevaisuudessa osallistua, jos se mahdollistetaan. Näitä asioita olivat esimerkiksi katupartio toiminta, opiskelijakunnalle puhuminen, kokemusasiantuntijana toimiminen, neulojen siivoustalkoot, asioiden vieminen eteenpäin työyhteisössä, vaikuttamistyö, naapurustotoiminta sekä valistustyöhön ja kehittämiseen osallistuminen.

*Yökahvilaan voisin lähteä vapaaehtoiseksi. Ja toki puhua lähipiirissä asenteiden muuttamiseksi. (A)
Mukana Saapas-toiminnassa apuna nuorisotyölle esim. päättäjäisviikonloppuisin. (A)
Muita ihmisiä voisin auttaa vapaaehtoistyönä auttavassa puhelimessa jne. (A)
Voisin olla neuvontapalveluissa vapaaehtoisena. (A)*

Esimerkiksi koulujen vanhempain yhdistykset voivat olla mukana hankkimassa varoja olla saadaan puhujia koululle. Vapaaehtoisten lisääminen esim nuorisotyöhön tämä voisi kiinnostaa itseäkin. (A)

*Nähdään ympärillä olijat. Mahdollinen vapaaehtoistyö. (A)
En osaa sanoa, ehkä osallistumalla talkoisiin jos sellaisia aiheen ympärillä olisi. (A)
voisin esim. osallistua kaupungin koordinoimaan huumeneulojen siivoukseen (A)*

Voisin itse lähteä mukaan "huonoksi esimerkiksi", joka on noussut ylös ja aloittanut "päivä kerrallaan" elämän. (A)

Osallistun Rrti Huumeista ry:n vapaaehtoistoimintaan ja osallistumalla avoimiin keskusteluihin (A)

Voisin myös jollain tavoin osallistua kaupungin yleiseen huumeongelmaan ennaltaehkäisevästi, mutta tässä kaupungissa ei taida olla keinoja/ halua ajaa tätä asiaa eteenpäin. (A)

*Jos jollain läheisellä huomaisin ongelmia niin apua tarjoaisin. (A)
Ehkä vain olemalla hyvä läheinen, työkaveri ettei oma vaikutuspiiri voisi huonosti ja ajautuisi päihteisiin?
Nuorille mielekästä tekemistä ja jos alaikäisellä ongelmia aikainen puuttuminen ympäristöltä. (A)*

7 Ehkäisevää työtä on tehtävä enemmän ja näkyvämmiin

Kuntalaisilla oli paljon ajatuksia päihteidenkäytöstä ja sen ehkäisemisestä. Erityisesti avoimet vastaukset kuvasivat paikoin kovastikin ihmisten ajatuksia ja tunteita, joita päihdetilanne herättää. Täysi-ikäisistä vastaajista yli 70 % oli sitä mieltä, että kunnassa on puututtava vahvemmin alaikäisten päihteidenkäyttöön ja lähes 80 % koki, että kunnassa on puututtava vahvemmin alaikäisten huumekokeiluihin ja käyttöön. Nuoret peräänkuuluttivat myyntiin ja välittämiseen puuttumista, valvontaa, Poliisin ja lainsäätäjän roolia, rangaistuksia ja kieltämistä. Koulun rooli puuttujana ja kouluun liittyvien epäkohtien korjaajana tuli esille vastauksissa, samoin kuin se, että lasten ja nuorten kanssa pitää puhua päihteistä ja niiden haitoista ja vanhemmillekin antaa tietoa. Huolta oli myös siitä, että nuoret saisivat apua mielenterveyteensä ja koulupaineisiin sekä elämän muihin kuormittaviin asioihin ajoissa.

Vastaajilla oli yleisesti myönteisempi suhtautuminen lapsiin ja nuoriin liittyviin epäkohtiin kuin aikuisiin liittyviin. Alle 18-vuotiailta kysyttiin vain alaikäisiin kohdistettavasta tekemisestä, joten heidän vastauksensa olivat aina suhteessa nuoriin ja vanhemmat olivat ainoita aikuisia, joiden päihteidenkäyttöä he kommentoivat. Aikuisten vastauksissa sen sijaan kommentoitiin enemmän myös aikuisten päihteidenkäyttöä. Vastauksissa oli käytetty jonkun verran katutyylisiä ”nisti”-ilmaisuja. Sekä aikuisten että nuorten kyselyyn saatiin vastauksia, joissa vastaajat halusivat kohdistaa erilaisia väkivallantekoja niin aikuisia kuin nuoria käyttäviä kohtaan. Nuorten vastauksissa kyse oli enemmän siitä, että nuoria kokeilijoita ja käyttäviä ehdotettiin rangaistavan fyysisellä tai henkisellä väkivallalla kotona tai muualla. Aikuisten kohdalla tuli esimerkiksi sellaisia vastauksia, että voisi kuntalaisena tehdä jotain, mikä ei ole laillista, tai että nistit pitäisi tappaa, hädätä tai hakata.

Valtaosa avointen kysymysten vastauksista oli kuitenkin sellaisia, joissa oikeasti mietittiin ja ehdotettiin erilaisia keinoja päihdetilanteen parantamiseksi. Jos huumeita käyttäviin kohdistettiin toisissa vastauksissa väkivaltaista kieltä, valtaosa vastauksista oli neutraaleja tai empaattisia siitäkin huolimatta, että vastaaja olisi ollut tilanteeseen turhautunut. Isossa osassa vastauksia ihmiset peräänkuuluttivat tekoja, apua ja hoitoa ihmisille, panostusta ehkäisevään työhön ja nuorisoon.

Se, että tehtäisiin asialle jotakin oikeasti, eikä kysyttäisi nuorilta neuvoa ja tarjottaisi empatiaa. (N)

Kaupungin pitäisi panostaa paremmin jo nuorten ehkäisevään päihdetyöhön todella nuoresta iästä alkaen, jotta he tietäisivät todelliset vaarat esim. huumeiden käytössä (A)

Toivoisin, että stigma avun hakemisesta poistettaisiin, eikä puhuttaisi, että apua on vaikea saada. Riippuvuusongelmaisilla usein on taustalla nepsyoireilua, lapsuuden traumoja ja koulukiusaamista. Toki perintötekijät vaikuttavat myös. Kun päästäisiin tilanteeseen, missä näihin tekijöihin puututtaisiin ajoissa, voisi riippuvuuskäyttäytymisenkin vähentyä. (A)

Saatana tekkää jotain älkääkää voivotelko! (N)

7.1 Ehkäisevään työhön halutaan panostusta

Aikuisten vastaajien lisäksi myös alle 18-vuotiaat toivoivat painokkaastikin puuttumista välittämiseen ja käyttöön. Nuoremmat vastaajat halusivat lakimuutoksia, tuntuvia rangaistuksia ja aineiden poistamista. Mutta turhautumista puuttumisen puutteeseen oli yläkouluikäisilläkin ja sitä vanhemmilla. Useissa vastauksissa kehoitettiin aikuisia avaamaan silmänsä ja tekemään jotain.

olisi kiva jos esim viranomaiset puuttuisi enemmän tähän asiaan koska loppuen lopuksi tämä on aika iso asia (N)

Hankkikaa elämä ja aikuiset ei olis niin sokeita (N)

Lapsiin ja nuoriin pitää satsata

Lapsiin ja nuoriin panostamisesta puhuttiin monissa vastauksissa. Kuntalaiset halusivat nuorten ja perheiden pariin aikuisia, nuoriso-, mielenterveys-, varhaiskasvatus-, koulu-, opiskeluhoitopalveluihin ja ehkäisevän lastensuojelun palveluihin resursseja. Samalla puhuttiin ammattitaidon merkityksestä, erilaisista menetelmistä ja harrastuksista. Huoli perheiden kuormituksesta näkyi joissain vastauksissa, yhdestä niissä huoli liikkui myös vanhuspalveluihin.

Resursseja, ammattitaitoa, innostusta lasten ja nuorten pariin. Panostusta ennaltaehkäisevään toimintaan, jotta mahdollisimman moni saisi kokea hyviä fiiliksiä, itsensä merkitykselliseksi, hyväksytyksi. Yleinen rajattomuuden tunne tuo usein mukanaan paikkojen sotkemista, päihteiden kokeilua ym. Ennalta ehkäisevään toimintaan lapsille ja nuorille luonto-, luovuutta lisääviä kokemuksia. (A)

lapsiin ja nuoriin ja perheisiin tulee panostaa. Varhaiskasvatukseen, sekä kouluihin tulee panostaa, kuraattori- ja psykologipalveluita tulisi lisätä, nuorisotyöhön myös, unohtamatta kuitenkaan vanhuspalveluita. Perheet tarvitsevat apua ja tukea, ja alkoholi voi nousta liian suureen rooliin, kun ahdistus yms. iskee. (A)

Lisää resursseja nuorten pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisyyn niin kouluissa kuin vapaalla. Herkemmän puututtava jos asiat alkavat mennä nuorella huonommin. (A)

kunta laiminlyö lastensuojelulakia, ehkäisevää lastensuojelu työtä ei harjoiteta täällä. Nuorison päihteiden käyttö räjähtänyt käsiin eikä kunta noteeraa ongelmia. Nuoriso työtä ei toteuteta, ehkäisevää lastensuojelu työtä ei ole. (A)

Toivon resursseja nuorisotyöhön, harrastemahdollisuuksia ja nuorten mielenterveyspalveluihin satsaamista (yli puolen vuoden jonot erikoissairaanhoidon on pitkä aika masentuneelle 15-vuotiaalle). (A)

En ymmärrä miksi kunta ei panosta etsivään nuorisotyöhön, päihdetyöntekijöihin ym, jotka lapsia kohtasivat. Lähtökohdat ovat huonot kun kunnalla ei ole rahaa lapsiin ja nuoriin.

Mutta ehkä tässä ollaan tekemässä vanhusten kylää, että nuoret ajetaan kokonaan pois. (A)

Koulussa pitää tehdä ehkäisevää työtä

Koulun toimia kaivattiin paljon. Sekä täysi-ikäisten että alle 18-vuotiaiden vastauksissa oli paljon huomiota päihteiden käytöstä ja välittämisestä koulussa ja koulun alueella. Kaikista vastauksista ei voinut päätellä puhuttiinko käytöstä koulupäivän aikana vai sen jälkeen esimerkiksi ilta-aikaan. Koululta haluttiin käyttöön ja välittämiseen puuttumista, riskissä olevien tunnistamista, päihdekasvatusta ja kiusaamiseen puuttumista.

Valtion pitäisi kiristää lakeja sekä koulun kiristää sääntöjä (N)

Olen nähnyt koulun pihalla ihan vähän matkan päästä opettajasta kun seiska luokkalaiset polttivat sähkötipakkaa/vapea eikä opettajat huomanneet, olen myös nähnyt kun niitä ja nuuskaa on myyty (N)

En oikee tiä mut aina koulussa tyypit menee välkillä polttaa rökkiä ja laittaa nuuskan huulee ni ainaki sitä pitäis vahtia paremmin ettei ainenkaa koulus polttaisi (N)

esim. koulujen pitäisi aktiivisemmin puuttua päihteiden käyttöön. ei lisäämällä sitä kuinka paljon siitä kunka huonoja päihteet ovat vaan oikeastaan keskittymällä niihin nuoriin jotka aktiivisesti ja julkisesti käyttävät päihteitä koska kaverin jotka "käyttää" on kautta helppo päästä käsiksi päihteisiin. (N)

Lapsien mielenterveydestä pitäisi huolehtia enemmän ja koulussa pitäisi saada olla turvallisesti oma itsensä. Opettajat voisivat puuttua kovemmin kiusaamiseen ja oppilaiden yksityisyyden häirintään! (N)

poistakaa kokeet, päihteet helpottaa stressiä (N)

koulusta viihtyisämpi ni oppilaat ei masennu ja eti päihteistä apua (N)

Huumepoliisin vierailu koululla. (N)

Lasten ja nuorten päihdekasvatukseen lisää resursseja. (A)

Mielestäni siihen auttaisi että virkavalta kävisi puhumassa kouluilla esim 4.lk oppilaille asiasta (N)

Ammattilaisia kaivataan kadulle

Sekä nuoret että aikuiset mainitsivat vastauksissaan usein sen, että ehkäisevää työtä pitäisi tehdä siellä missä ihmiset ovat. Lasten ja nuorten kohdalla paikaksi mainittiin usein myös koulu, mutta kaduille jalkautumista toivottiin myös paljon. Kadut ja kauppakeskukset sekä muut vapaat kokoontumispaikat koettiin turvatomiksi paikoiksi, jonne tarvittiin aikuista näkemään ja rauhoittamaan menoa, huomaamaan ja puuttumaan. Lisäksi jalkautuvaa työtä haluttiin kohtaamaan ihmisiä, joilla on päihdeongelma, ja jotka tarvitsevat ohjausta sosiaali- ja terveyspalveluihin.

poliisien pitäisi kierrellä ja päivystää sellaisissa paikoissa, jossa on mahdollisesti päihteidenkäyttöä ja tarkistaa jokaisen ikä ja henkkarit. (N)

Nuorten, alaikäisten pariin jalkautuminen ja välitön aktiivinen puuttuminen monialaisesti päihteiden käyttöön. Ennaltaehkäisevä työ on ollut riittämätöntä, siihen pitäisi panostaa tehostetusti ja tavoitteellisesti. (A)

Poliisin kannattaisi pysäyttää ulkona käveleviä alaikäisiä, jotka käyttävät päihteitä ja vaikka huomauttaa heitä tai sakottaa, jos joutuu pysäyttämään monia kertoja. Kun tällä hetkellä alaikäinen voi kävellä vapaasti rööki suussa tai viinapullo kädessä poliisin edessä, eikä se sano mitään alaikäiselle. (N)

Poliisi voisi tarkkailla koulun jälkeen sokoksen parkissa, yhden ränsistyneen talon taakse, myyntiä on kaikille aineille siellä. (N)

Siviili poliiseja tapahtumiin ja keskustaan (N)

Nuorisotyössä tulisi jalkautua myös taajamiin enemmän tai kuulla alueen asukkaita tai vanhempia, mitä nuorille kuuluu, missä he hengaa, käyttävätkö alkoholia, huumeita jne.(A)

Jalkautuvaa palvelua, sosiaalihuolto/ terveyspalvelut kadulle ja matalankynnyksen toimisto/ tapaamispaikka keskustaan. (A)

Ehkäisevän työn tulisi jalkautua enemmän sinne, missä ongelmakäyttäjiä voi aidosti kohdata. (A)

Alaikäisten päihteiden saantia on rajoitettava ja yleiseen päihdekauppaan puututtava

Päihteiden myynnistä ja välittämisestä puhuttiin kyselyssä lähinnä kahdesta näkökulmasta. Päihteiden välittämisestä lapsille ja nuorille sekä päihteiden yleisestä katukaupasta (erityisesti huumekaupasta). Jonkun verran vastauksia tuli myös yksittäisissä kunnissa ongelmaksi koetuista päihtyneelle tai alaikäiselle anniskelusta ja ikärajavalvonnan pettämisestä kaupoissa. Kyselyn mukaan alueella on kuitenkin erityisesti reagoitava avoimeen päihdekauppaan ja välittämiseen alaikäisille. Asiasta kantoivat huolta niin aikuiset kuin alle 18-vuotiaat.

Alaikäisille päihteitä myyvien henkilöiden laajempi kartoittaminen auttaisi varmasti myös vähentämään nuorten päihteiden saantia. (N)

kaupoissa vahdittaisiin ja kysyttäisiin jos joku tulee ostamaan esim. tupakkaa että kenen käyttöön se on. Kaupat ei myisi alaikäisille(N)

Vaikka en ole henkilökohtaisesti nähnyt alaikäisten käyttöä/myyntiä tms. niin iällä ei ole väliä, kun käyttö on avointa keskustassa. Mielestäni se antaa nuorille kuvan, että tähän ei puututa ja tämä on ok. Tiedän, että ennaltaehkäisevä työ ei tuota kunnalle/valtiolle mitään välttämättä vuosiin, mutta tulevaisuudessa hedelmiä päästäisiin korjaamaan paremmin voivien lasten, nuorten ja aikuisten kautta.(A)

Mielestäni kaupungissa tulisi puuttua tiukemmin poliisin toimesta huumausaineen myyntiin, huumausaineiden käyttäjiin yleisillä paikoilla. Nuorten päihteiden käyttöön, lisätä poliisien resursseja sekä helpottaa hoitoon pääsyä ongelmakäyttäjille, valvoa, poistaa häiritseviä ja pelottavia päihteiden käyttäjiä yleisiltä paikoilta. (A)

Paljon suunnitellaan ja kehitetään, mutta nyt pitäisi oikeasti, sitkeästi ja jatkuvasti panostaa ennalta ehkäisyyn eikä oletta että yhdellä kertomisella nuorisolle tai kenellekään menee perille, toistoa toistoa ja RAHAA. Maksaa heittämällä itsensä takaisin. (A)

Lasten ja nuorten päihteiden käyttöön puututtava nopeammin ja aggressiivisemmin! (A)

7.2 Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisia

Nuoret kasvavat useista yhteisöistä koostuvassa kehitysympäristössä. Tärkeitä yhteisöjä ovat perhe ja suku, oma luokka ja koulu, kaveriporukka, harrastusryhmä ja oma asuinyhteisö. Kyselyn kaikki vastaukset, erityisesti avoimet, kertovat siitä, mitä aikuisuus nuorten ympärillä on. **Osa aikuisista heikentää nuorten turvallisuutta** aiheuttamalla haittaa tai pelkoa käyttämällä tai myymällä päihteitä. Turvallisuutta heikentää myös se, jos kasvuympäristössä jätetään puhumatta, puuttumatta tai vaikuttamatta päihdehaittoihin. Joitain nuoria koskee myös rahapelaamisen haittojen näkyminen perheessä. **Osa rakentaa ja lisää turvallisuutta** kasvattamalla, rajaamalla, suojelemalla sekä edistämällä hyvinvointia, tietämystä ja taitoja. Nuorten avoimista vastauksista valtaosa kertookin niistä erilaisista asioista, joita he aikuisilta: vanhemmilta, viranomaisilta, koulun henkilökunnalta, sosiaali- ja terveysalan, nuorisopalvelujen ammattilaisilta ja päättäjiltä sekä ihan kaikilta odottavat. Vanhempiin liittyviä vastauksia tarkasteltiin tässä raportissa aiemmin erikseen. Nuoret tunnistivat sen, että monella on kokeilunhalua ja painetta kaveriporukasta, joten tueksi tarvittaisi valvontaa ja aikuisia. Samoin ajattelivat täysi-ikäiset vastaajat.

Huolehtiva, oikeasti välittävä ympäristö ja turvallisuuden tunteen luominen on kaiken a ja o, jotta päihteet vähenisivät näin minun mielestäni. (N)

Nuoret kokoontuu keskustaan, ostareille, koulun pihoille jne. iltaisin ja viikonloppuisin. Näitä ”kokoontumisia” voisi käydä jonkun toimesta tsekkaamassa, mitä tapahtuu. Antaa nuorille mahdollisuus tapaamiin, mutta ilman tupakkaa tai muita päihteitä. Neuvonta, ohjaus, ennaltaehkäisy näissä tilanteissa olisi hyvä. Ihan niinkuin mono-toiminta, mutta laajemmalla konseptilla. (A)

Koska 7 % alle 18-vuotiaista vastaajista kuitenkin käytti termiä aikuinen tai mainitsi erikseen joitain ammattilaisia, on hyvä katsoa myös erikseen sitä, mitä tällainen aikuisten ryhmä voisi nuorten mielestä tehdä. Nuoret mainitsivat mm. seuraavia aikuisia: vanhemmat, nuoriso-ohjaajat, opettajat, ohikulkijat, sosiaalityöntekijät, terveydenhoitajat, lastensuojelulaitoksen työntekijät, lääkäri, kuraattori, psykologi. Vastaukset liittyivät seuraaviin asioihin.

Aikuisten täytyy näyttää esimerkkiä

jos aikuiset tekevät jotain tyhmää, lapset todennäköisesti tekevät sen perässä. aikuisen ei pitäisi näyttää esimerkkiä tällaisiin asioihin. ennemmin tekevät tähän asiaan liittyvät jutut niin, että lapsi ei näe. (N)
Ettei aikuiset käytäisi tai joisi (N)
aikuiset voisivat näyttää toisenlaista esimerkkiä eivätkä käyttäisi esim. tupakkaa lasten nähden ettei se näyttäisi normaalilta. (N)
Esimerkiksi aikuiset ihmiset eivät käyttäisi huumeita lapsien lähellä. (N)

Aikuisten pitää puhua nuorille

Aikuisten pitäisi puhua nuorille eikä nuorista. (N)
Opettajien pitäisi kysellä. (N)
Kieltää niin monta kertaa että ne uskoo (N)
sanoo että älä käytä kun aikuisena vasta silloisaa ostaa ihan mitä vaan vaikka sähkötupakkaa (N)
puhu heidän kanssaan, ole kiinnostunut heidän elämästään, ja jos he käyttävät jotakin tästä, keskustele sitten kaikesta heidän kanssaan rauhallisesti (N)
varmaan auttaa tai lohduttaa jos käyttää huolien takia. (N)

Aikuisten täytyy huomata

no tietenkin vanhempien ja jos joku esi, aikuinen näkee kylällä jotain tollasta niin menee kysymään hänet vähän että mitä hän tekee. (N)
Aikuisten pitäisi huomata asia ja pyrkiä auttamaan lasta lopettamaan päihteiden käytön. (N)
no esim olisi hyvä jos joku aikuinen näkisi tilanteen (N)
Opettajien pitäisi katsoa ja puuttua tarkemmin siihen (N)
Aikuisten pitäisi olla vähän enemmän niiku tietoinen lapsien toiminnasta (N)

Aikuisten täytyy puuttua

Aikuisten pitäisi puuttua enemmän asiaan. (N)
Aikuisten, vanhempien, nuorisohjaajien ja opettajien pitäisi puuttua siihen (N)
Kunnan, ohikulkijoiden pitäisi puuttua (N)
Aikuisten pitäisi tarkistaa että onko päihteitä tai muuta (N)
Jos koulussa käyttää tai koulupäivän aikana nii aikuiset vois tehdä ja opettajat jotain sille ehkä. (N)
aikuisilla on oikeus ottaa aineen ja tupakat pois alaikäisiltä vaikka ois tuntematon ja viedä roskiin (N)
Aikuisten pitäisi huolehtia, että ei tulisi käytettyä mitään noista. Minun naapurini polttaa ja hän on vasta 14v ja ei pysty lopettamaan. Hänen vanhempansa ei ole kai puuttuneet siihen/tiedä. (N)

Aikuisten täytyy auttaa

aikuisten pitäisi huolehtia etteivät lapset tai nuoret käyttäisi päihteitä. (N)
aikuisten pitäisi olla enemmän avuksi (N)
Aikuisten pitäisi keskustella RAUHASSA lasten kanssa, ei torua heitä, vaan auttaa pääsemään eroon esim tupakkoinnista (N)
Muuta en osaa oikein antaa esimerkiksi paitsi kuraattorin kanssa kannattaa aina puhua ja kertoa koska kuraattori osaa aina auttaa vaikeimmissakin tilanteissa. (N)
Heidän pitäisi saada enemmän tukea ja apua ja liian nuoria pitäisi kieltää (N)

7.3 Päihteistä on puhuttava ja haitoista on annettava tietoa

Päihteisiin liittyvän tiedon puutteen olivat havainneet niin täysi-ikäiset kuin alle 18-vuotiaat vastaajat. Molemmat vastaajaryhmät toivoivat, että niin kodeissa kuin kouluissa puhuttaisiin enemmän päihteistä ja niiden haitoista. Alakoululaisista 10 %, yläkoululaisista 8 % ja muista nuorista vastaajista 17 % oli sitä mieltä, että päihteistä puhuminen olisi keino ehkäistä päihteidenkäyttöä. Nuoret toivoivat keskustelua, avointa puhetta ja tietoa riittävän aikaisin eri ympäristöissä, jotta tieto tavoittaisi monenlaiset nuoret. Sekä nuoret että aikuiset mainitsivat usein kokemusasiantuntijoiden käyttämisen, mutta aikuisissa oli myös muutama halukas

tulemaan puhumaan ihan oman nuoruutensa läpikäyneenä aikuisena ilman päihdehoito- tai toipumiskokemusta. Tietoa toivottiin jaettavan myös vanhemmille. Useampi vastaaja pohti, ettei vanhemmillakaan ole aina riittävää tietoa.

Tärkeimpänä kuitenkin voisin sanoa että huumevalistus on aivan naurettavan huonoa. On fakta että ihmiset tulevat käyttämään huumeita ja muita päihteitä riippumatta siitä kuinka kiellettyä se on. (A) Opettaa niistä, nuoret käyttävät päihteitä mistään huolimatta joten opettakaa niiden vaaroista 😊👉 (N)

*nuorille pitäisi kertoa enemmän riskeistä. Aluksi se on hauskaa ja sitten jo vaarallista (N)
Jonkun entisen käyttäjän pitäisi tulla kertomaan oma tarinansa nuorille. (N)*

*Olla puheissaan lapsen kanssa rehellinen ja puhua asioista asiallisesti, jo aikaisessa vaiheessa (N)
vanhempien pitää kertoa heille päihteistä eikä vain yrittää piilottaa kaikkea tietoa. (N)
varmaan että siitä kannattaisi puhua enemmän????.. (N)
Koulussa kannattaisi ehkä puhua huumeista, päihteistä jne. enemmän avoimesti. (N)*

*Pitää sanoa suoraan mitä se aiheuttaa ihmisessä. Eli lyhyesti SANO SUORAAN. (N)
Siihen auttaisi että opettajat, huoltajat, lääkärin ja koulupsykologit kertoisi että mitä seuraa jos käyttää esimerkiksi päihteitä. (N)
Kouluissa voitaisiin aikaisemmin puhua päihteiden epäterveellisyydestä koska nykyään jo alakoulu ikäiset tietävät ja käyttävät alkoholia ja nikotiini tuotteita. (N)
Tuoda myös esille vaihtoehtoja päihteiden käytölle. (N)*

*Puhua oppilaiden kanssa 1+1 tästä asiasta (N)
Koulussa voisi pitää keskustelutunteja (N)
Konkreettisia esimerkkejä eikä vaan "tupakka tappaa" tyyppistä valistusta. (N)
Näyttää esimerkkiä tapauksia nuorista jotka ovat käyneet läpi kokemuksen ja seuraukset. (N)*

*Antaa tietoa huumeiden vaaroista muualla kuin koulun yhteydessä, koska yleisesti heillä, jotka eivät kuuntele/osallistu oppitunneilla on suurin vaara ajautua huumeiden käyttöön. (N)
jos oman ikäiset somevaikuttajat puhuisivat enemmän aiheesta tai kannustaminen tupakoimattomuuteen tulisi enemmän oman ikäiseltä henkilöltä (N)*

Nuorten vastauksissa osa toivoi hyvin syyllistävää ja pelottelevaa valistusta, mutta suurin osa tavallista puhetta, faktoja ja keskustelua. Nuorten ajattelutavan erot näkyivät myös siinä, miten nuorten käyttöön tulisi reagoida. Siinäkin osa oli tiukan puhuttelun kannalla ja osa toivoi ymmärrystä ja apua asian korjaamiseen.

*Ei lähestytä asiaa niin syyllistävältä ja toruvalta kannalta. Käyttäjää ei tule lähestyä paasamalla asian laittomuudesta tai haitallisista terveysvaikutuksista. Ihminen kyllä tod. näk. tietää sen jo. Asiaan tulisi suhtautua empaattisesti ja ymmärtäväisesti ja tutkia syyt käytön taustalla ja puuttua niihin ei itse ai-
neen käyttöön. (N)*

Tosi moni nuori haluaa aina kokeilla jotain uutta joten sitä on hankala estääkään mutta aina pitäisi olla tukena ja koittaa puhua eri keinoja miten voisi auttaa eikä huutaa jos on vaikkapa polttanut (N)

7.4 Mielenterveys- ja päihdepalveluita kaivataan nuorille ja aikuisille

Päihteitä käyttävien haluttiin saavan **mahdollisimman helposti hoitoa** niin mielenterveyden ongelmiin, nepsy-pulmiin kuin päihteidenkäyttöön.

Että päihteiden käyttäjät viettäis vieroitushoitoon (N)

Päihteitä käyttävillä tulisi olla keskustassa katutasossa paikka, jossa olisi saatavilla työntekijä joka auttaa ja tukee asioissa sekä kokemustoimijoita tulisi hyödyntää paremmin. Päihteitä käyttäviä ihmisiä tulisi kuulla...mitä he toivovat, mikä auttaisi heitä parhaiten? (A)

Päihderiippuvaisella loppuu motivaatio kun pompottelu alkaa. Hoitoon pitäisi päästä nopeasti ja yhteistyö eri viranomaisten välillä tulisi olla sujuvampaa. Olemassa olevia palveluita tai osaamista ei myöskään osata hyödyntää. (A)

Kohtaamieni päihteidenkäyttäjien ei ole ollut helppo päästä hoitoon ja he ovat tippuneet jo todella monta kertaa (ennaltaehkäisevien yms) palvelujen ulkopuolelle ennen kuin tilanne on ollut jo todella huono. Hoitoon pääsyn viive aiheuttaa isoja kustannuksia ja kärsimystä. (A)

Matalan kynnyksen palvelut, kuten Elokolo ovat erinomaisia, sellaisia toivoisin lisää. (A)

Päihde ja mielenterveys palveluihin lisää resursseja. Järkyttävät jonot, että pääsee palvelun ja avun piiriin. (A)

Auttaa myyjiä ja käyttäjiä (N)

Hyvin ongelmainen ja väsynyt ei välttämättä jaksaa paljoa ja tarvitsee yksilöllistä ja luottamuksellista apua. (A)

Jos vaikka perheen vanhemmat ovat ongelmissa em. asioiden kanssa tulee perheen muita jäseniä tukea ja vastaavissa jos perheen jälkikasvulla on ongelmia. (A)

Lisäksi jonkun verran toivottiin **käyttöhuoneita ja ajanviettopaikkoja** poissa kaduilta, leikkipuistoista ja kaupoista. Käyttöhuoneita myös vastustettiin, useimmin siksi, että varsinaisen ongelman pelättiin jäävän korjaamatta.

Toivoisin, että päihteidenkäyttäjille löytyisi sopiva paikka ajanviettoon, jostain hieman sivummalta. Ymmärrän, että heidänkin on jossain saatava olla. (A)

Ensimmäinen askel olisi käyttötilat, jotta keskusta rauhoittuisi. Matalan kynnyksen apua pitäisi tarjota helpommin myös. (A)

Surkeaa touhua, kun nämä keskustaan sijoitetut narkkareiden paapomistilat sijoitetaan siten, että kärsijöiksi joutuvat viattomat ohikulkijat: kouluun menevät lapset, työssä käyvät veronmaksajat ja pelokkaat eläkeläiset. Eikö näitä nistejä saa poistettua syrjemmäksi, keskenään narkkaamaan ja nujakoimaan. Niistä ei yhteiskuntakelpoisia tule kuin 1 tuhannesta. Kukkahattutätien hyssyttelevä päihdepolitiikka on täysin epäonnistunut. (A)

Hartaasti toivon, että kaupunki ottaisi nämä hylätyt rakennukset hallintaansa ja tyhjentäisi ne huumeiden käyttäjistä. Sinänsä nämä ihmiset eivät ole vaarallisia, mutta koskaan ei voi tietää millaisen todellisuuden he huumeiden vaikutuksen alaisena näkevät, ja voivat siksi olla vaaraksi kanssaihmisille. Tämä

ajatus minua jossakin määrin pelottaa. Myös huumeiden käyttäjille itselleen olisi parempi päästä asianmukaiseen hoitoon kuin majailla pitkin kaupunkia nuhuisissa autiotaloissa. (A)

Niin nuoret kuin täysi-ikäiset vastaajat halusivat panostusta myös **mielenterveyspalveluihin ja mielenterveyden tukemiseen**. Monet nuoret kokivat, että mielenterveyttä tukemalla ehkäistään päihteidenkäyttöä. Jotkut nuoret toivat vastauksessaan esiin myös sen, ettei lapsille saisi antaa mielenterveysongelmia. Toisaalta muutama kommentti tuki myös sitä, että päihteitä käytetään pahan olon tai vaikean tilanteen kanssa selviämiseen.

Suomen valtion pitäisi kiinnittää enenmän huomiota nuorten mielenterveyteen ja jaksamiseen (N)

Ei pitäisi laittaa niin paljon painetta nuorten niskaan ja pitäisi olla kannustavampi (N)

lapsien ja nuorien mielenterveydestä yms. pitäisi pitää huolta ja pahoinvointia ehkäistä, sillä muuten omaa pahaa oloa saattaa paeta käyttämällä alkoholia ja huumeita. (N)

älä anna niille mielenterveys ongelmia. (N)

Ei mitää pidä tehdä, päihteet on hyvii ku on vaikeet (N)

Nuorten MiTe palveluita pitäisi lisätä, ettei nuorten tarvitsi tarttua pulloon (N)

MIELENTERVEYS PALVELUT HELPOSTI JA NOPEASTI NUORILLE, sillä suurin osa näkemästäni päihteiden käytöstä nimenomaan nuorilla on jonkunäköisen mielenterveysongelman oireilua tai seuraus (N)

KAIKKI SOTE IHMISET (kuraattorit, terveydenhoitajat, lääkärit, psykologit yms...) OLISIVAT AIDOSTI KIINNOSTUNEITA NUORTEN HYVINVOINNISTA JA AUTTAISIVAT HEITÄ ONGELMISSA!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! (N)

enemmän resursseja nuorten mielenterveys palveluiden tehostamiseen. (N)

Koululaiset noin 6-8 luokkalaiset kävisivät koulussa säännöllisesti kuraattorilla tai vaikka sitten ihan lääkärillä asti. (N)

Käydä terapiassa keskustelemassa mieleen jääneestä asiasta. (N)

7.5 Ehkäisevä työ liittyy myös mainontaan ja myyntiin ja rahapelaamiseen

Alkoholijuomien mainontaa halusi kunnan tilaisuuksissa rajoittaa 43 % täysi-ikäisistä vastaajista. 54 % rajoittaisi rahapelien mainontaa paikoissa, joissa on paljon alaikäisiä 54 %. Avoimissa vastauksissa vastaajat toivat erityisesti esille urheilun ja urheiluseurojen yhteistyön veikkauksen ja alkoholibrändien kanssa.

Täysi-ikäisiltä kysyttiin myös ajatuksia myynnistä ja anniskelusta. 46 % kertoisi mielipiteensä lähiravintolan anniskelulupa, 60 % tiukentaisi alkoholin myymistä päihtyneelle ravintoloissa, kaupoissa ym. ja 13,5 % rajoittaisi alkoholin anniskelua tietyillä alueilla. Anniskeluun liittyen avoimissa vastauksissa tuotiin kuitenkin esille sitä, että nykyistä päihdetilannetta ei ratkaista elinkeinotoimintaa rajoittamalla. Havaintoja myynnistä ja anniskelusta alaikäisille ja päihtyneille mainittiin pienempien kuntien vastaajien avoimissa vastauksissa useammin kuin isommilla paikkakunnilla. On mahdollista, että tämä selittyy tuttuudella ja pienemmällä ympäristöllä, jota havainnoida tai sillä, että isommilla paikkakunnilla esimerkiksi huumeidenkäyttöön ja myyntiin liittyvät havainnot tulivat räikeämmin esille.

8 Lopuksi

Päijät-Hämeen, Myrskylän ja Pukkilan asukkailla on huolta päihdetilanteen kovenemisesta, huumeidenkäytön lisääntyvästä näkymisestä sekä lapsista ja nuorista. Huoli lapsista ja nuorista liittyy pitkälti toiveeseen hyvästä tulevaisuudesta ja siitä ajatuksesta, että vaikuttavinta ehkäisevää työtä tehdään lapsuudessa. Mutta asukkaita puhuttavat myös ikääntyneiden ja työikäisten turvallisuus ja toisaalta päihteidenkäyttö. Täysi-ikäisistä yli puolet ajattelee, että asuinkunnassa käytetään liikaa alkoholia. Nuoret näkevät alaikäisten päihteidenkäyttöä kaduilla, somessa, koulussa ja tapahtumissa. Neljä viidestä kyselyyn vastanneista 11-17-vuotiaista oli nähnyt alaikäisten alkoholinkäyttöä, miltei kaikki tupakointia tai nuuskaamista ja kolmannes kannabiksen tai muiden huumausainesten käyttöä. Yli kolmannes kaikista vastaajista oli nähnyt alkoholin välittämistä alaikäisille. Tupakkatuotteiden välittämistä vielä useampi. Välittämistä tapahtuu kauppojen liepeillä, eri asuinalueilla, kouluilla, tietyissä taloissa, sosiaalisen median sovelluksissa tai esimerkiksi noutotoimituksina autoista. On ilmeistä, että päihdekokeilujen tai käytön ehkäisyksi ei riitä se, että lapsia ja nuoria ei päästetä kylälle tai kotibileisiin. Päihteitä tarjotaan nuorille siellä, missä he ovat.

Asukkailla on neuvottomuutta päihdetilanteen edessä, mutta valtaosa kokee voivansa osallistua jotenkin. Päihdehaittoja voi ehkäistä lähipiirissään, puuttumalla näkemäänsä tai esimerkiksi osallistumalla kansalaistoimintaan tai päätöksentekoon. Vaikuttaa voi myös pitämällä keskustelua yllä, puhumalla päihteistä ja pelaamisesta ja niihin liittyvistä epäkohdista. Sanotaan, että on hyvä, kun ilmiöt ovat näkyvissä. Silloin niihin voi puuttua. Mutta jos näkyviin ilmiöihin ei puututakaan näkyvästi, puuttumattomuudesta kasvaa ohikävelemisen toimintakulttuuri ja usko päihdetilanteen paranemiseen rapautuu. Tämä luo turvattomuutta ja kaventaa osallistumisen mahdollisuuksia.

Kyselyyn vastanneet vaativat lapsiin ja nuoriin satsaamista, koulussa tehtävää ehkäisevää työtä, ammattilaisia kadulle, alaikäisten päihteiden saantia rajoittavia toimia ja yleiseen päihdekauppaan puuttumista. Mielenterveys- ja päihdepalveluita kaivataan niin nuorille kuin aikuisille. Nuoret peräänkuuluttavat vastuullista vanhemmuutta, rajaamista, valvontaa, esimerkkinä toimimista, auttamista, mielenterveyden edistämistä ja puhetta päihteistä syylistämättä ja avoimesti. Lisäksi nuoret toivovat myyntiin ja välittämiseen puuttumista, valvontaa ja seuraamuksia. Myös koulun rooli puuttujana sekä tiedon ja tuen antajana tuli esille vastauksissa.

Vastaajat kaipasivat enemmän resursseja ehkäisevään työhön sekä mielenterveys- ja päihdetyöhön. Nuorten parissa on tehtävä enemmän töitä, päihdeongelmista kärsivien on päästävä nopeammin hoitoon ja kuntoutuksen on kestävä tarpeeksi kauan. Päihteisiin liittyvät ongelmat ovat lisääntyneet katukuvassa selvästi, mutta ammattilaisten määrä ja palvelut eivät ole kasvaneet samassa suhteessa. Päihteidenkäytöstä ja pelaamisesta kysytään terveydenhuollon vastaanotoilla edelleen liian vähän. Nuorten osalta tilanne on selvästi parempi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tarkastusten ansiosta, mutta päihteet on otettava puheeksi yhä varhemmin.

Päihteistä ja niiden käytöstä aiheutuu monenlaista huolia, jotka koskettavat kaikenikäisiä. Turvattomuus ja pelkääminen rajoittavat elämää, huoli itsestä, perheenjäsenistä ja muista läheisistä voi tuntua ahdistavalta. Keinotomana on vaikeaa katsella päihdetilanteen koventumista ja se voi turhauttaa. Päihdetilannekyselyn vastaukset kertovat paitsi siitä, miten paljon päihteet, niiden käyttö ja käytön ehkäisy näkyvät alueen asukkaiden elinympäristössä mutta myös siitä, millaisia asenteita asukkailla on. Meillä ei aina ole yhdenvertaiset mahdollisuudet selälaiseen tukeen ja turvaan, jolla ehkäistä päihteidenkäyttöä tai katkaista se. Joskus ammattilaisia tarvitaan enemmän.

Ehkäisevä työ kuuluu kaikille. Se tarkoittaa sitä, että jokaisella ihmisellä on oikeus ehkäisevän työn tekoihin ja sitä, että jokaisen osallistuminen ehkäisevän työn tekemiseen on merkittävää. Ammattilaisten työssä se on päihteistä, pelaamisesta, mielenterveydestä ja lähisuhdeturvallisuudesta kysymistä, huolien ja riskien puheeksi ottamista ja varhaista puuttumista. Ehkäisevä työ jatkuu myös hoidossa ja kuntoutuksessa. Päihdetilanteeseen ei vaikuteta sattumanvaraisella tekemisellä. Se vaatii suunnitelmallista, johdettua työtä ja kuntien sekä

hyvinvointialueen päättäjien vahvaa sitoutumista. Ehkäisevän työn tekemisestä ja vaikutuksista on vaadittava tietoa ja näyttöä. Kun päätetään taloudesta, vaikutuksia on osattava ennakoida ehkäisevän työn näkökulmasta.

Kunnassa tehtävä ehkäisevä päihdetyö ei ole tuttua yli 65 % täysi-ikäisistä vastaajista. Se on toisaalta ymmärrettävää, kun iso osa ehkäisevästä työstä tehdään lähipalveluissa ja toiminnoissa ilman erityistä ehkäisevän työn leimaa. Päihdetilannetta voi kuitenkin olla ahdistavaa seurata ilman tietoa siitä, mitä ehkäisevässä työssä tehdään. Tiedon puute saattaa vaikeuttaa myös kuntalaisten osallistumista. Ehkäisevää työtä tekevien ja johtavien on aina tarkasteltava uudelleen työn läpinäkyvyyttä ja lisäksi vaikuttavuutta. Tehdäänkö oikeita asioita?

Kyselyyn vastanneet kuntalaiset odottavat kuntien ja kaupunkien vastauksia huoliinsa. Avoimiin kysymyksiin vastanneissa kuntalaisissa oli paljon ihmisiä, jotka olivat valmiita vaikuttamaan, puuttumaan, ilmoittamaan, kasvattamaan ja osallistumaan. Ehkäisevää työtä ei tehdä yksin. Vaikutusten ja vaikuttavuuden saamiseksi meitä on oltava iso joukko ammattilaisia, vanhempia ja tavallisia kuntalaisia. Nämä vastaukset voivat käynnistää tai tehostaa kunnissa ja palveluissa tehtäviä toimia, jos me yhdessä haluamme niin. Jokaisessa kunnassa on nimetty ehkäisevän työn koordinaattori ja alueellisessa työssä niin ikään koordinaattori ja asiantuntija. Meistä jokainen haluaa muuttaa alueen päihdetilannetta.